



# Europautvalget

Informasjonspakke

EU/EØS-redegjørelse og debatt

18. og 25. april 2017

*Det vises til statsråd Frank Bakke-Jensens redegjørelse om viktige EU- og EØS-saker 18. april og debatten som vil finne sted 25. april. Som forberedelse til debatten har Stortingets faggruppe for EU/EØS-informasjon (utredningsseksjonen, stortingsbiblioteket og internasjonal avdeling) utarbeidet følgende bakgrunnsinformasjon om et utvalg av sakene som ble gjennomgått i redegjørelsen, samt andre aktuelle EU/EØS-saker:*

- [Migrasjon og grensekontroll](#)
- [Brexit](#)
- [Artikkel 19-avtale](#)
- [EØS-midlene](#)
- [EU-tilsyn og norsk deltakelse](#)
- [Arktisk og snøkrabbe](#)
- [Arbeidslivssaker](#)
- [Energi og klima](#)
- [Det digitale agenda](#)
- [Estlands formannskap i EU](#)



## Migrasjon og grensekontroll

[«Risk Analysis for 2017»](#) fra Den europeiske grense- og kystvakten, Frontex, slår fast at situasjonen på EUs yttergrenser fortsatt er utfordrende. Det gjelder spesielt den økte migrasjonen fra land i Afrika, og økt menneskesmugling både på rutene til Europa og innenfor Europa. Frontex understreker at det store antallet migranter uten skikkelig dokumentasjon og med falske papirer, kan ha alvorlige konsekvenser for EUs indre sikkerhet.

### **Migrasjon. Avtalen med Tyrkia. Den Sentrale Middelhavsrueten.**

[Nye tall fra Frontex](#) viser at over 24 000 migranter har kommet til Italia via den sentrale Middelhavsrueten i løpet av årets tre første måneder. Det er en økning på 30 prosent sammenlignet med samme periode i fjor. Totalt har imidlertid antall irregulære grensepasseringer falt med 70 prosent i første kvartal 2017, sammenlignet med samme tid i fjor. I [UDIs nye prognose fra mars forventes det at det kommer 7000 asylsøker til Norge](#) i 2017. Det er imidlertid stor usikkerhet knyttet til prognosen, og i følge UDI spiller Tyrkia en nøkkelrolle.

[Avtalen mellom Tyrkia og EU](#) om retur av flyktninger og migranter innebærer at migranter og flyktninger som ankommer Hellas skal sendes tilbake til Tyrkia, mot at EU tar imot syriske kvoteflyktninger fra leire i Tyrkia. Dette blir ofte omtalt som en «én mot én»-løsning.

Tyrkia-avtalen innebærer også en endring av visumreglene for tyrkiske borgere. Denne delen av avtalen trår i kraft så fort Tyrkia oppfyller en liste med krav fra EU, blant annet et krav om at Tyrkia må endre antiterrorloven. Tyrkia har truet med å bryte avtalen med EU dersom visumfrihet ikke blir innført. I mars i år sa Tyrkias EU-minister at [den delen som gjelder grensekryssinger til lands bør revurderes](#).

[The Guardian omtaler reaksjonene fra de europeiske lederne som forsiktig](#), og at dette skyldes behovet for å sikre at migrasjonsavtalen opprettholdes. Noen har imidlertid uttalt seg om konsekvensene for Tyrkias mulighet for å bli medlem av EU. Manfred Weber, lederen av Europaparlamentets største parti, EPP, har i en egen erklæring uttalt at man må revurdere rammene for dagens forhold til Tyrkia: *«We need to re-evaluate the situation and draw conclusions. We need a reboot in relations, a new approach to a partnership between friendly neighbours»*. Videre skriver Weber: *«We should offer Turkey a thematic partnership, for example on the fight against terrorism, migration and economic policy, as well as student and cultural exchange. However, this also means that Turkey's EU membership is off the table»*.

Det er altså den sentrale Middelhavsrueten til Italia som nå er den viktigste veien inn til Europa. De fleste flyktningene kommer fra Bangladesh, Nigeria og Guinea, men i mars var det en markant økning i migranter fra Eritrea og Somalia. På toppmøtet på Malta tidligere i år ble EU-landene enige om flere tiltak som skal få Libya til å bedre grensekontrollen, og det skal gis økt støtte for å trene landets kystvakt. Ifølge Stavanger Aftenblad 17. april, [har tiltakene ikke hatt noen synlig effekt](#): «Det kommer stadig flere båter over Middelhavet, og selv EU-byråkrater tviler på at menneskesmuglerne kan stanses».

I alt 96 prosent av nyankomne migranter som kom via Libya oppga at de hadde brukt tjenestene til smuglernetverk for å komme til EU, står det i risikoanalysen fra Frontex. Båtene er overfylte og i dårlig forfatning. Været er nå bedre i området, og i [påskehelgen ble 8300 migranter reddet](#) på den sentrale Middelhavs-rueten. Av disse ble [1400 reddet av Frontex-fartøy](#), blant annet av det norske fartøyet Siem Pilot. Frontex har uttalt seg kritisk til at frivillige organisasjoner utfører redningsoppdrag nær kysten av Libya, siden det [kan lokke flere migranter til å legge ut på den farlige reisen](#). Maltas president, Marie-Louise Coleiro Preca, ber nå om støtte fra det internasjonale samfunnet til å håndtere den økte flyktningstrømmen. Så langt i 2017 er i underkant av 800 migranter meldt omkommet eller savnet utenfor kysten av Libya.

EU ønsker i større grad å hjelpe personer med beskyttelsesbehov i nærområdene i deres opprinnelsesland, framfor at de tar seg til Europa på en irregulær og risikofylt måte. [I Europautvalget 1. februar i år sa statsråd Per-Willy Amundsen](#) at regjeringen støtter dette, men at det er nødvendig med en grundig vurdering før man kan stille seg bak konkrete initiativ.

En av tre asylsøkere i Europa er mindreårig. [Europakommisjonen presenterte nylig en rekke tiltak som skal gi bedre beskyttelse for asylbarn](#). I meddelelsen, som ble lagt fram 12. april, foreslås det blant annet at alle barn, uansett status, omgående skal ha adgang til juridisk bistand, psykososial støtte og utdanning. Enslige mindreårige skal ha mulighet til å bli plassert i en familie og rollen til verger bør styrkes. Det skal gjøres alt for å tilby alternativer til «administrativ frihetsberøvelse». [Amnesty](#) ønsker forslagene velkommen, men er kritiske til at Kommisjonen ikke forbyr internering av asylbarn. I mars oppfordret Kommisjonen land om å benytte seg av muligheten til å [internere asylsøkere som skal returneres](#). Interneringen skal ikke vare lenger enn det som er nødvendig for at myndighetene skal få tid til å organisere returen.

### **Dublin-forordningen. Permanent gjenbosetning.**

EU arbeider for tiden med å endre dagens asylregelverk. [Et forslag til en revisjon av Dublinforordningen](#) ble lagt fram i mai 2016. Kommisjonen foreslår å beholde førstelandsprinsippet, men samtidig innføre en sikkerhetsventil som krever automatisk omfordeling dersom et land får et unormalt høyt antall asylsøkere. Det åpnes opp for at EU-land som ikke vil ta imot sin andel omplasserte asylsøkere skal betale 250 000 per flyktning. Forslaget er viktig for Norge som Dublin-medlem.

Forslaget er til behandling i Rådet og Parlamentet. I Rådet er det stor uenighet mellom medlemslandene om en fordelingsnøkkel, og behandlingen stanset opp i fjor høst. I mars i år la Europaparlamentets [saksordføreren, Cecilia Wikström \(Sverige, ALDE\) fram et utkast](#) til rapport. Det skal nå behandles i borgerrettskomiteen (LIBE), og målet er at komiteen i løpet av våren skal bli enig om et utgangspunkt for forhandlinger med Rådet. Cecilia Wikströms forslag skiller seg fra Kommisjonens opprinnelige forslag på flere områder. Blant annet skal det ikke være mulig å «kjøpe seg fri» fra å motta asylsøkere, og en automatisk omfordeling til andre land skal skje når man har nådd sin andel asylsøkere (100 prosent) og ikke 150 prosent, slik Kommisjonen foreslår. [Mer om forslaget i EU/EØS-nytt 15. mars 2017](#).

Den norske regjeringen mente opprinnelige at et mer sentralisert system ville vært bedre enn det Kommisjonen nå har foreslått, hvor alle som ankommer Europa ville blitt fordelt etter en nøkkel bygd på objektive kriterier. Etter at Kommisjonen allikevel bestemte seg for i stor grad å følge nåværende system, uttalte statsminister Erna Solberg at når EU blir enig, er det «take it or leave it» for Norge: «Da må vi forholde oss til systemet som det blir». [I Europautvalget 1. februar i år sa statsråd Amundsen](#) at regjeringen i hovedsak støtter Kommisjonens forslag til revisjon av Dublin-forordningen, og ønsker en løsning som i større grad betyr en ansvarliggjøring av alle medlemslandene: «Et fremtidig asylsystem bør omfatte full registrering ved ankomst, rask ansvarsfastsettelse og eventuell fordeling etter avtalte kriterier». Amundsen presiserte at regjeringen ønsker videre deltakelse i et fremtidig europeisk asylsamarbeid, men bare dersom alle land bidrar.

I fjor sommer la Kommisjonen fram et forslag til forordning om en permanent EU-ramme for gjenbosetning. Den er ikke en del av Dublin-forordningen, men Norge, Sveits, Liechtenstein og Island kan delta på frivillig basis. For mer informasjon om EUs asylpolitikk se [informasjonspakken til møtet i Europautvalget 1. februar 2017](#).

### **Norges midlertidige indre grensekontroll**

Den midlertidige grensekontrollen på ferger fra Sverige, Danmark og Tyskland ble innført i november 2015. Den har blitt videreført flere ganger, etter godkjenning fra EU, og varer nå fram til 11. mai. [På spørsmål fra ABC Nyheter 13. april, om en ny forlengelse](#), sier Justis- og

beredskapsminister Per-Willy Amundsen at det vil bli tatt stilling til dette nærmere det aktuelle tidspunktet.

Siden oppstart i november 2015 er totalt 57 personer bort- eller utvist og 33 personer har søkt asyl ved de aktuelle fergeanløpene. I de to første månedene i 2017 søkte ingen om asyl ved de aktuelle stedene. Det er satt av 20 årsverk til oppgaven, noe som ifølge ABC-nyheter betyr at Norge vil ha brukt 29,2 millioner kroner, når dagens godkjenning utløper 11. mai i år.

[EUobserver har gjennomgått søknadene](#), samt de månedlige rapportene om omfanget og karakteren av grensekontrollene, til de fem landene som har søkt om midlertidig indre grensekontroll, Østerrike, Sverige, Danmark, Tyskland og Norge. De er kritiske til manglende argumenter og lave tall, spesielt for Norge, hvor det var ingen som søkte asyl eller ble avvist i perioden desember 2016 til tidlig januar: *«it is unclear how Norway's rationale for extending the border checks fits into the commission's definition of “necessary and proportionate”, given the lack of evidence of any threat»*.

Grensekontrollen ble innført som en respons på migrasjonsbølgen i 2015. Europakommisjonen er opptatt av at den midlertidige grensekontrollen må forbli målrettet, basert på kontinuerlig oppdatert risikoanalyse, og begrenset i omfang og hyppighet, til det som er strengt nødvendig for å svare på alvorlige trusler og sikre indre sikkerhet. Kommisjonen ønsker i utgangspunktet ingen interne grensekontroller i Schengenområdet, men har begrunnet unntaket med at den nye grense- og kystvakten fremdeles ikke er fullt operativ, og at Dublin-samarbeidet fremdeles har store utfordringer. Norge har blant annet vist til høy risiko for sekundærbevegelser av registrerte migranter.

### **EU-tiltak for å bedre grensekontrollen**

«Kontroll og registrering på vår felles yttergrense er avgjørende for et velfungerende Schengen-samarbeid, og for fri bevegelse innad i Europa», sa statsråd Frank Bakke-Jensen i redegjørelsen 18. april. EU har gjennomført flere tiltak for å bedre kontrollen, og flere forslag er til vurdering. Forslagene berører områder som migrasjon, terrorbekjempelse, grensekryssende kriminalitet og personvern.

- Grensekontrollbyrået Frontex har fått utvidet myndighet og nye oppgaver. Nasjonale myndigheter kan be om bistand fra grensebyrået dersom presset blir stort.
- I april trådte en endring i Schengen-regelverkets grenseforordning i kraft. Den innebærer at [også borgere fra EU- og EØS-land skal gjennomgå en kontroll](#) ved inn- og utreise av Schengenområdet. Det skal sjekkes at reisedokumentene er ekte og at identiteten er riktig. Det skal også foretas kontroll mot ulike databaser, blant annet Schengen informasjonssystem (SIS-databasen). Et viktig formål er å gjøre det lettere å oppdage fremmedkrigere og personer som kan ha planer om å gjennomføre terrorangrep.
- Forslaget om et [elektronisk inn- og utreiseprogram i Schengen \(Entry/Exit\)](#) er til behandling i EU. Målet er at det skal være i drift fra 2020. Registreringene gjelder tredjelandsborgere. I tillegg til personopplysninger, biometriske kjennetegn og fingeravtrykk, skal også tidspunkt for inn- og utreise registreres. Det skal gi bedre oversikt over de som ikke reiser ut av Schengen-området innen utløpet av korttidsoppholdet.
- Et forslag om å opprette et [EU-system for reiseopplysninger og -tillatelser](#) (ETIAS) ble lagt fram i november i 2016. Systemet er laget etter mal fra det amerikanske ESTA-systemet. Målet er å sikkerhetsjette reisende fra de ca. 60 landene som er fritatt for visumkrav. Det skal skje før innreise. Prosessen skal ta et par minutter, mens den reisendes navn og data kontrolleres opp mot en rekke databaser knyttet til Schengen, Europol og Interpol. En forhåndssjekk foreslås å koste 5 euro, og vil gjelde i opptil fem år.
- I desember la Kommisjonen fram et forslag om å [utvide anvendelsesområdet for Schengen informasjonssystem \(SIS II\)](#). Det omfatter tre forordninger, innenfor områdene

kriminalitet, terrorisme og migrasjon. Forslagene er en oppfølging av Kommisjonens arbeid med [en europeisk sikkerhetsunion](#).

- EU har satt ned en hurtigarbeidende høynivågruppe som skal se på mulighetene for å [bedre samkjøringen av ulike databaser](#). Dette er databaser over tredjelandsborgeres inn- og utreise, visumsøkere, fingeravtrykk fra asylsøkere og migranter, og registre over kriminelle, terrormistenkte og antatt kriminelle som er engasjert i grensekryssende organisert kriminalitet. Kommisjonen ønsker også å etablere «Single Search Interface» til bruk for nasjonale politimyndigheter. En rapport skal legges fram i mai. Norge deltar i gruppen.

Like før nyttår ble [regjeringens Schengen-notatbase](#) tilgjengelig for offentligheten. Notatene gir informasjon om Schengen-relevante forslag som vurderes innlemmet i norsk rett, samt notater om asylsamarbeidet. Da den ble lansert inneholdt den kun fem notater. To nye har kommet til. Flere av forslagene som nå er til behandling i EU, og som er nevnt ovenfor, er det ikke publisert et Schengen-notat om – hverken faktanotat eller posisjonsnotat.

For mer informasjon om yttergrensekontroll og indre sikkerhet, se [informasjonspakken til møtet i Europautvalget 1. februar 2017](#).

### Personvern

I Europautvalget 1. februar i år, fikk statsråd Per-Willy Amundsen [spørsmål om personvern](#) knyttet til noen av forslagene om grensekontroll nevnt ovenfor, og svarte: «Vi må alltid balansere – det må være en forholdsmessighet mellom de inngripende tiltak man på den ene siden gjør, som har konsekvenser for personvernet, og hensynet til personvernet på den andre siden».

Personvern, og spesielt den nye personvernforordningen i EU, ble ikke nevnt under redegjørelsen til statsråd Bakke-Jensen 18. april. [Det var heller ikke et stort tema i redegjørelsen i fjor høst](#), noe som fikk representanten Skei Grande til å reagere: «Her skal vi foreta en lovendring som ifølge Datatilsynet er den største på 20 år, for personvernet i Norge, og statsråden nevnte det med én setning». Daværende statsråd Vik Aspaker svarte da bl.a. at «Jeg tror jeg kan forsikre representanten Skei Grande om at dette er et område vi ikke tar lett på, og som vi skal følge opp etter absolutt beste evne.» Hun fulgte opp med en [orientering i Europautvalget 30. november 2016](#): «Resultatet er at forordningen i betydelig grad viderefører de prinsippene vi finner i norsk personopplysningsrett i dag. Regjeringen arbeider for tiden med å forberede innlemmelse av personvernforordningen i EØS-avtalen. Sentralt i disse forberedelsene er norsk deltakelse i det nye europeiske datatilsynet og de felles samarbeidsmekanismene som nå etableres. Det vil bli fremmet en proposisjon til Stortinget om samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning når den foreligger».

Spørsmål knyttet til norsk deltakelse i det nye felleseuropeiske datatilsynet, European Data Protection Board, er dekket i [en egen sak om deltakelse i EU-tilsyn mer generelt](#).

## Brexit

### Siste utvikling i EU

#### EØS som overgangsordning?

I følge politico.eu skal EU nå vurdere ulike overgangsordninger for Storbritannia skulle en ny handelsavtale ikke være på plass før de går ut av Unionen. Sjefsforhandler Michel Barnier skal allerede ha foreslått en modell som kunne gi [full markedsadgang \(tollfrihet\) for varer, men langt fra full frihet for tjenester](#). Dette kan være svært problematisk for Storbritannia som vektlegger viktigheten av tjenesteeksport spesielt.

En alternativ overgangsmodell som nå (igjen?) diskuteres er EØS, eller det politico.eu refererer til som [den «norske modellen»](#). Dette er jo en modell (sammen med alle andre modeller) som Storbritannia har avvist som en *permanent* løsning for sitt fremtidige forhold til EU. EU fremmer den nå allikevel som en *midlertidig* løsning, hvor et britisk medlemskap i EØS/EFTA skal sikre full adgang til det indre marked, inkludert på tjenester. Dette skal begrense de negative økonomiske konsekvensene ved brexit skulle en ny avtale ikke være på plass ved utmeldingstidspunktet.

En slik overgangsordning vil møte stor motstand hos brexit-tilhengere som motsetter seg fri bevegelse av personer (en integrert del av EØS), et overvåkingsorgan (EFTAs overvåkingsorgan ESA) og en overnasjonal domstol (EFTA-domstolen), og økonomisk bidrag (EØS-midlene). EU ser allikevel for seg at EØS kan bli en attraktiv modell når realitetene av en «hard Brexit» synker inn hos britene, og behovet for en overgangsordning før en fremtidig ny avtale er på plass, øker. De mener også at den britiske regjeringen den siste tiden har vist mer fleksibilitet mht. fri bevegelse av personer, med uttalelser fra både statsminister May og utenriksminister Johnson om at denne kan vedvare som del av en fremtidig avtale med EU. Til slutt vil nok EU mene at den eksisterende EØS-modellen som overgangsordning kanskje er lettere å «selge» innad i WTO enn en ny midlertidig avtale om full markedsadgang for varer.

Den britiske regjeringen skal visstnok ikke utelukke ideen om overgangsordninger, men skal ikke kommentere konkrete modeller: «*We have been clear that we believe a phased process of implementation, in which both Britain and the EU prepare for the new arrangements that will exist between us, will be of mutual benefit. The exact structure and detail of such a process will be subject to the negotiations.*» Overhuset i det britiske parlamentet tok i sin rapport «[Brexit: trade in goods](#)» i mars d.å. også til orde for overgangsordninger.

Fra norsk side skal EU-ambassadør Oda H. Sletnes ha uttalt at Norge vil ha et åpent sinn skulle Storbritannia søke om EFTA-medlemskap: «*We would maintain an open-minded stance in the event of an application for EFTA membership. Overall, it is in Norway's interest to maintain as close trade policy cooperation with the U.K. as possible, with as good a level of access to the British market as possible.*»

EFTA-sekretariatet skal ha sagt at Storbritannia «*was a founding member of EFTA and remained therein for some 12 years [until 1972], so you can imagine it probably wouldn't take too long for them to be readmitted as a member*».

### **EØS aktuelt for Skottland og Nord-Irland?**

Både i Skottland og Nord-Irland har motstanden mot brexit vært stor.

Den skotske regjeringen argumenterte i «[Scotland's Place in Europe](#)» for at Skottland burde bli værende i det indre marked gjennom EØS, som en del av Storbritannia. Dette ville kreve at mye av myndigheten som tilbakeføres fra Brussel overføres til Edinburgh istedenfor til London. Theresa May så ikke ut til å ville gå inn i denne type forhandlinger med Edinburgh, noe som resulterte i at den skotske regjeringen varslet en ny folkeavstemning om uavhengighet. I mars fulgte det skotske nasjonalistpartiet opp med uttalelser om at et eventuelt uavhengig Skottland burde [søke medlemskap i EFTA før EU](#), for en ubegrenset overgangsperiode. De mente dette ville innebære en mye enklere søknadsprosess (enn EU) og dermed sikre raskere adgang til det indre marked.

I en nylig [studie fra European Policy Centre](#) argumenteres det også for at Nord-Irland bør forbli i det indre marked gjennom EØS, samtidig som det forblir en del av Storbritannia. Det argumenteres ut fra et behov for fortsatt adgang til det indre marked, og ikke minst fri bevegelse av varer, tjenester, kapital og personer mellom Nord-Irland og Irland. Man mener også at EØS-medlemskap kan bidra til å sikre et grunnleggende prinsipp i fredsavtalen, at både Nord-Irland

og Irland skal være med i en felles europeisk enhet (egentlig EU, men forfatterne mener EØS kan fylle rollen).

Interessant med begge analyser er at det ikke stilles spørsmål ved om dette er ordninger som faktisk er av interesse for EFTA, eller som faktisk er realistiske i henhold til EFTA-konvensjonen. Sistnevnte setter som krav at kun «stater» kan søke om medlemskap. Så langt har også bare selvstendige stater vært medlemmer av organisasjonen. Statsråd Bakke-Jensen har til [skotsk presse](#) uttalt at medlemskap i EFTA vil være umulig så lenge Skottland er en del av Storbritannia. Om Skottland skulle søke om medlemskap som selvstendig stat, vil EFTA måtte realitetsvurdere en slik søknad.

### **EUs retningslinjer for brexit-forhandlingene**

EU er ventet å vedta sine retningslinjer for brexit-forhandlingene på et toppmøte i Brussel 29. April, og et endelig forhandlingsdirektiv 22. mai.

Utkast til retningslinjer ble presentert allerede 31. mars, bare to dager etter at statsminister May iverksatte artikkel 50. Det er varslet få endringer i retningslinjene frem mot endelig vedtak i slutten av april. Hovedinntrykket så langt er at EU27 står overraskende samlet i sine prioriteringer for forhandlingene, en enighet som også understrekes som meget viktig i retningslinjene. Her kan det selvsagt fort slå sprekker innad i EU27 når forhandlingene faktisk kommer i gang, men foreløpig er det stor enighet om å sikre en ordnet uttreden, hvor spørsmål om budsjettforpliktelser og borgeres rettigheter står sentralt, og ikke minst en trinnvis forhandlingsprosess, hvor skilsmissen må komme før forhandlinger om ny avtale.

På det siste punktet har Storbritannia kontinuerlig argumentert for det motsatte, at både skilsmisse og nye forhandlinger kan gjøres parallelt og ferdigstilles innen to år. EU mener allikevel at det fremtidige forholdet kun kan diskuteres i andre fase av skilsmisseforhandlingene (eller artikkel 50-forhandlingene), og at reelle forhandlinger om en ny avtale kun kan ferdigstilles når Storbritannia er ute av EU (altså er et tredjeland). Derfor åpnes det også for overgangsordninger (som beskrevet lenger opp).

En foreløpig versjon av et [internt arbeidsdokument](#) som Politico har fått tak i, indikerer at Kommisjonen vil foreslå en nokså hard linje for å sikre beskyttelse av borgeres rettigheter, og for å sikre juridisk kontroll av Storbritannia i en eventuell overgangsperiode. Dersom tolkingen av Storbritannias budsjettforpliktelser blir som indikert i dette utkastet, vil Kommisjonen også komme med tøffe økonomiske krav mot Storbritannia: «*The United Kingdom should fully cover the specific costs related to the withdrawal process such as the relocation of the agencies or other Union bodies*».

Det knyttes en viss spenning til om enigheten innad i EU27, som har vært så sterk så langt, vil vedvare. Statsministrene i [Danmark, Irland og Nederland vil fredag 21. april møtes i Haag](#), i forkant av møtet i Brussel 29. april. Alle tre landene stiller seg tydelig bak hovedprinsippene i EU27s retningslinjer, med fokus på en ordnet uttreden og trinnvis forhandlingsprosess, som bekreftet av [Irlands europaminister](#): «We're absolutely committed to the 27 format. We're one of the loudest voices in that regard and we remain so, and we are not looking to build an alliance, this will not be a grouping that you'll see named.» Samtidig er de, med sine særdeles tette handelsrelasjoner med Storbritannia i dag, i følge irsk media forventet å kjempe for at brexit-forhandlingene relativt raskt også skal omhandle de fremtidige handelsrelasjonene med EU, altså fremme en rask avklaring av budsjettspørsmål og borgeres rettigheter.

I de nærmeste månedene kan vi fort oppleve at ulike konstellasjoner av medlemsland søker sammen for å koordinere sine interesser i forbindelse med brexit og ikke minst den fremtidige avtalen med Storbritannia. Politico har publisert en nyttig oversikt over [hvert EU27-medlemslands hovedprioriteringer](#).

### Europaparlamentets posisjon

Også Europaparlamentet var godt forberedt på Theresa Mays iverksetting 29. mars og vedtok allerede 5. april sin [innstilling til forhandlingsmandatet](#). Resolusjonen var i stor grad i overenstemmelse med utkastet til EU27s retningslinjer, men med noen ekstra røde linjer, som at en overgangsordning ikke skal være for langvarig (helst bare 3 år). For Parlamentet var et sentralt punkt å sikre rettferdig og lik behandling for EU-borgere i Storbritannia og britiske borgere i EU. Parlamentet la også vekt på behovet for innsyn i forhandlingene og at Parlamentet må være involvert i disse. Resolusjonen understreket videre at Storbritannia har fulle rettigheter og plikter frem til de går ut av EU. Resolusjonen ble vedtatt med 516 mot 133 stemmer og 50 blanke. Mange britiske parlamentariker fra den konservative gruppe ECR (De britiske konservative) og ytre høyregruppen EFDD (UKIP) stemte mot eller blankt i avrøystingen. Siden Europaparlamentet må godta en endelig skilsmisseavtale, er denne resolusjonen særdeles viktig.

I et [møte med Theresa May i London 20. april](#) uttalte ny president i Europaparlamentet, Antonio Tajani, at Europaparlamentet ville stemme mot en avtale som ikke sikrer dagens rettigheter for EU-borgere i Storbritannia også post-brexite og tillater EU-domstolen til å garantere disse rettighetene til evig tid. Dette ser ut til å gå lenger enn resolusjonen, men understreker nok en gang viktigheten av borgeres rettigheter for Europaparlamentet.

### Siste utvikling i Storbritannia

#### Nyvalg 8. juni

Theresa May overrasket mange 18. april med utlysning av nyvalg for 8. juni (pressekonferansen var samtidig som statsråd Bakke-Jensens ga sin redegjørelse for Stortinget). Statsministerens hovedargument for nyvalg er at hun ønsker et sterkere mandat for brexite-forhandlingene. Hun hevder at mens landet nå enes om veien fremover, er Westminster fremdeles splittet med en opposisjon som setter kjepper i hjulene for en smidig forhandlingsprosess. Med et større flertall i parlamentet, mener hun at Storbritannia vil stå bedre rustet i forhandlingene med EU.

Det spekuleres allerede i om ette er gode nyheter for EU eller ikke. Det er for tidlig å si så mye om dette før man vet utfallet av valget i juni. Noen mener allikevel at et større flertall vil kunne styrke Mays posisjon i forhandlingene, og at hun vil ha mer tid og ro til å fremforhandle en ny avtale med EU (før neste valg i 2022, istedenfor i 2020). På den annen side mener noen at det vil være lettere for EU å forholde seg til den britiske regjeringen hvis den ikke på hvert eneste sensitive punkt vil slite med et knapt flertall på hjemmebane hvor mange er svært kritiske til EU27s retningslinjer.

Den offisielle holdningen i EU er vel allikevel at ingenting endres av dette. Tidsskjemaet (EU27 er klare for forhandlinger fra slutten av mai) og prioriteringene (retningslinjene) står seg. Det som selvfølgelig kan skape uro i EU i ukene fremover er [valget i Frankrike](#), avhengig av endelig utfall 7. mai.

#### Mays 12 hovedprioriteringer

Theresa Mays [melding til det britiske parlamentet](#) fra februar med 12 hovedprioriteringer for brexite-forhandlingene forblir enn så lenge veiledende for forhandlingene fra et britisk ståsted. Hun går her i retning av en hard brexite hvor Storbritannia skal helt ut av det indre marked, ikke lenger underlegges EUs lover eller EU-domstolen, og igjen ha full kontroll over fri bevegelse av personer (migrasjon). Samtidig ønsker hun et så tett handelsforhold til EU som mulig. Hun er vagere i spørsmålet om fortsatt deltakelse i EUs tollunion. For optimal handel med EU kan en viss tilknytning til tollunionen være ønskelig. Samtidig er ikke dette forenlig med britenes ambisjoner om en selvstendig og ambisiøs handelspolitikk post-brexite.

Samtidig er jo dette bare et utgangspunkt for forhandlingene siden EU også vil ha sine motkrav og posisjoner, jf. retningslinjene beskrevet overfor. De reelle forhandlingene kan derfor fort føre



til at man ser til eksisterende modeller som et «second best» scenario, selv om Theresa May i utgangspunktet har avist dette, og også har uttalt at «ingen avtale er bedre enn en dårlig avtale». Konsekvensene av å gå ut av forhandlingene uten en avtale har [regjeringen imidlertid ikke utredet](#), og det sies at May selv sterkt ønsker en avtale. Skulle nyvalget gi henne et større flertall i parlamentet, kan også de kreftene som nå argumenterer for «ingen avtale» svekkes, og muligheten for at en avtale faktisk kommer på plass styrkes.

### **EFTA-medlemskap aktuelt allikevel?**

Handelskomiteen i det britiske underhuset ba 7. mars regjeringen om å komme med en melding om [muligheten for at Storbritannia blir medlem av EFTA](#). De mente Storbritannia kunne dra nytte av EFTAs omfattende nettverk av handelsavtaler (27 avtaler med 38 partnere) og så fordeler og overlappende interesser ved et EFTA-medlemskap.

I sin rapport «[Brexit: trade in goods](#)» anbefaler House of Lords å inngå en omfattende handelsavtale med Norge og Sveits post-brexit: «*Norway and Switzerland are two of the UK's largest trading partners outside the EU. They are highly integrated into the EU's Single Market, and so Brexit will change the UK's trading relationship with them. The Government should seek a comprehensive trade agreement with these countries after Brexit, to avoid a worsening of trade conditions.*»

### **Siste utvikling i Norge**

Regjeringen har vært opptatt av at det er EØS-avtalen som gjelder i forholdet til Storbritannia frem til og med landets exit fra EU og EØS. Regjeringen har også understreket viktigheten av å opprettholde det tette forholdet til EU basert på EØS-avtalen og øvrige avtaler med Unionen, og at dette forholdet ikke vil endres av brexit.

I redegjørelsen 18. april sa statsråd Bakke-Jensen at «Norge er, på grunn av sin tette integrasjon i EUs indre marked, ikke en ordinær tredjepart i utmeldingsforhandlingene [mellom EU og Storbritannia].» Han mente derfor at det er viktig at de løsninger som fremforhandles også passer inn i en EØS-sammenheng der det er relevant: «Norge ønsker muligheten til å bli inkludert i felles løsninger, både permanente og overgangsordninger, mellom EU og Storbritannia, på områder som berører det indre marked».

I november 2016 presenterte regjeringen en [handelspolitisk analyse](#) om forholdet til Storbritannia post-brexit. Kort oppsummert sier den at en bilateral avtale med Storbritannia må gi minst like god markedsadgang som EØS-avtalen, inkludert fri bevegelse av arbeidskraft. Utover dette sa statsråd Mæland i [Europautvalget 30. november](#) at det vil være ønskelig å forhandle om bedre markedsadgang for fisk enn det som er tilfelle innen EØS i dag. Tatt i betraktning at britene ønsker å begrense fri bevegelse av personer med EU, blir det interessant å se om de vil innta samme holdning i eventuelle bilaterale forhandlinger med Norge, eller om de vil være mer fleksible. Det bor ca. 20 000 nordmenn i Storbritannia, og nærmere 15 000 briter i Norge. Det vil også bli interessant å se om britene i slike forhandlinger vil presentere offensive krav (f.eks. på landbruk?) som motytelse mot eventuelle offensive krav fra Norge (på f.eks. fisk?).

### **Regjeringens foreløpige oversikt over konsekvenser av brexit**

Regjeringen skriver i en [innledende kartlegging 6. mars](#) at økonomiske forpliktelser, grensespørsmål, og EU-borgeres opparbeidede rettigheter vil stå mest sentralt i skilsmisseforhandlingene mellom EU og Storbritannia.

Av disse vil nettopp borgeres rettigheter være viktig for Norge siden disse ofte vil gjelde i EØS-sammenheng også, for **norske borgere i Storbritannia og briter i Norge**. Uten en ny avtale eller overgangsordninger på plass, vil EØS-regler for trygdekoordinering ikke lenger gjelde mellom Norge og Storbritannia. Retten til å ta utdanning i Storbritannia på lik linje med andre

EØS-borgere vil forsvinne. Dersom yrkeskvalifikasjonsdirektivet som regulerer gjensidig godkjenning av en rekke yrker frafaller, vil dette kunne få konsekvenser for nordmenn som tar utdanning i Storbritannia, og for rekruttering av britisk personell i Norge. Også pasientrettigheter og forbrukerrettigheter kan frafalle når EØS-avtalen ikke lenger blir gjeldende for relasjonene mellom Norge og Storbritannia.

For utfordringer på andre felt (forskning, justis, finans, fiskeriforvaltning, klima/energi, og samferdsel), se [infopakka til Europautvalget 13. mars](#).

**Et område som ikke nevnes** i den innledende kartleggingen fra Utenriksdepartement 6. mars er **energi**. Dette er et særdeles viktig samarbeidsområde mellom Norge og Storbritannia og er også meget sentralt innenfor EØS, med utviklingen av det indre energimarked (jf. innlemmelse av tredje energimarkedspakke og forslag om en fjerde pakke fra Kommisjonen i november 2016). Den irske energiministeren, Denis Naughten, uttalte etter det siste rådsmøtet i EU at [brexit gjør at Irland må vurdere å knytte sitt energimarked til kontinentet](#). Også andre land, blant annet Norge, har planer som involverer Storbritannia, sa Naughten, og mente det vil være bekymringer: «but I think there is determination there that you would continue to be able to trade freely across, let's say, the north seas». Hvordan vil brexit påvirke energisamarbeidet mellom Norge og Storbritannia, og britenes integrering i det indre energimarkedet? Dette er jo en del av det indre marked som i større grad enn andre områder er preget av omfattende infrastruktur og dyre og langsiktige investeringer, som det ikke er like lett å trekke seg ut av over natten. I en [høring i det britiske parlamentet](#) nylig sa også den britiske energiministeren Greg Clark at et brudd mellom EUs og Storbritannias energimarkeder ville være dårlig for begge parter: «*Energy is a good example of an area in which there is clearly huge mutual interest*». Han sa regjeringen ønsket å opprettholde kontinuitet på området: «*I think it's very much in our interest to not only continue to participate in the energy market but also expand those interconnections*».

### **Fremtidig avtale: Bilateral eller med EFTA?**

Det er fremdeles åpent om Norge vil forhandle en bilateral avtale med Storbritannia post-brexit alene eller sammen med EFTA-landene. I Europautvalget 30. november 2016 sa statsråd Mæland at «For Norge er det på det nåværende tidspunkt for tidlig å ta stilling til framtidige avtalemønstre, inkludert et eventuelt EFTA-samarbeid. Spørsmålet kan vanskelig analyseres før en har nærmere kjennskap til og kunnskap om reguleringen av forholdet mellom EU og Storbritannia, og Storbritannias tilgang til det indre marked i framtiden». I sin redegjørelse 18. april bekreftet Frank Bakke-Jensen dette og sa at en avtale med Storbritannia kunne inngås bilateralt, sammen med EØS/EFTA3-landene (uten Sveits) eller sammen med EFTA4-landene (med Sveits): «Vårt mål er å fremforhandle en dyptgripende og omfattende form for bilateralt avtaleverk med britene».

[Sveits har, som Norge, begynt å forberede seg på relasjonene med Storbritannia post-brexit](#) og uttalte i januar d.å.: «*We want good, maybe even closer ties with Britain. But we will not forge an alliance with Britain against the EU.*» I slutten av mars møtte Sveits' handelsminister (og EFTA-minister) Johann Schneider-Ammann sin britiske kollega Liam Fox til et [arbeidsmøte](#). Som en del av en "Mind the Gap"-strategi har den sveitsiske regjeringen som mål å inngå en post-brexit avtale med Storbritannia så raskt som mulig. Fox skal i møtet ha uttalt at dette også er i Storbritannias interesse. Sveits skal, som Norge, ønske en avtale som er mer omfattende enn en vanlig frihandelsavtale.

Island har også holdt samtaler med Storbritannia. Utenriksminister Gudlaugur Thordarson sa etter et [møte med Boris Johnson](#) i London denne uken at Storbritannia er villig til å forhandle med Island post-brexit.

Så langt kan man derfor få inntrykk av at alle EFTA-landene kjører sine bilaterale spor vis-a-vis Storbritannia. Spørsmålet blir jo da om EFTA-sporet etter hvert vil være realistisk eller ikke. På forrige ministermøte i Genève i november 2016 ble EFTAs ministre (statsråd Monica Mæland fra Norge) enige om å holde tett kontakt seg i mellom etter hvert som Storbritannias utmeldingsforhandlinger kommer i gang. Brexit og forholdet til Storbritannia vil igjen bli tema på ministermøtet til EFTA på Svalbard i juni, hvor Norge er vertskap.

### Konsekvensutredning i Sverige

En framtidig svensk frihandelsavtale med Storbritannia vil ikke gi de samme fordelene som handel innenfor det indre marked, slår en ny svensk rapport fast. [Den svenske rapporten](#) fra Kommerskollegium er skrevet på oppdrag fra regjeringen, og skal bidra i utformingen av den svenske posisjonen i forkant av de kommende brexit-forhandlingene. De har analysert ulike alternative løsninger for både handel med tjenester og for toll- og handelsprosedyrer for handel med varer: GATS, CETA (EU-Canada), DCFTA (EU-Ukraina) og EØS-avtalen. En felles konklusjon for både handel med tjenester og varer er at uansett hvilke av disse alternativene man ender opp med, så vil det bli en forverring sammenlignet med dagens handel mellom EU og Storbritannia. Det er ett unntak, og det er en EØS-løsning, hvor handel med tjenester ikke vil gi forverring.

### Artikkel 19-avtale

«Regjeringen og Europakommisjonen er enige om en ny avtale etter EØS-avtalens artikkel 19 om handel med landbruksvarer. Avtalen vil snarlig legges frem for Stortinget for behandling. I forhandlingene har regjeringens utgangspunkt vært å finne løsninger som legger til rette for handel, samtidig som vi ivaretar viktige norske landbruksinteresser. Resultatet er godt forankret i norsk landbrukspolitikk.» Det sa statsråd Bakke-Jensen i Stortinget 18. april. Regjeringa la fram ein [proposisjon om Stortingets samtykke](#) til avtalen 21. april.

Det var 6. april i år at EU og Noreg vart samde om ein ny artikkel 19-avtale. Landbruks- og matminister Jon Georg Dale sa i ei [pressemelding](#) at «Vi har gitt EU kvoteøkninger der vi allerede har eksisterende import.» Avtalen medfører at importkvoten for ost aukar med 1200 tonn til 8400 tonn og kvoten for storfekjøtt frå med 1600 tonn til 2500 tonn. Det er også semje om ein kvote på 300 tonn ribbe, auke i eksisterande kvoter for kylling, skinke, pølse, andebryst, salat til industri og grønne potteplanter, og kvoten for blømande potteplantar blir auka med 12 millionar kroner til 20 millionar kroner. Til EU blir det etablert tollfrie kvoter eller tollfri eksport av produkt Noreg eksporterer i dag eller der næringsmiddelindustrien har eksportplanar. Dette omfattar mellom anna meierivarer (ulike myseprodukt), kjøttvarer, alkoholhaldige drikkevarer (cider m.v.), ulike råvarer til dyrefôr og blommar. I alt er det opprettet åtte nye kvoter for eksport fra Norge til EU.

Produsentar i EU har tidlegare kritisert den justeringa i tollsatsar som den førre regjeringa gjorde for visse typar kjøtt og ost 1. januar 2013. Også hortensiaprodusentar i EU har kritisert endra tollnivå etter endra praksis etter det ein frå norsk side sa hadde vore ei feiltariffering. [I eit notat til Folketinget](#) i samband med Rådsmøtet for landbruk og fiske 18. juli 2016, skriv den danske regjeringa om forhandlingane m.a. at «Fra dansk side er der blevet arbejdet aktivt på at sikre varetagelse af danske interesser i forhandlingerne, herunder særligt en tilbage-trækning af den tidligere norske regerings toldforhøjelser på ost, kød og hortensia». Det er dermed naturleg å sjå auken i kvotane for ost, storfekjøtt og blømande potteplantar i lys av denne kritikken.

Direktør Ola Hedstein i Norsk Landbrukssamvirke er kritisk til avtala, og meiner den [inneber ei varig svekking av produksjonspotensialet i norsk landbruk](#): «Det verkar som mange ikkje heilt skjønar at Noreg gir varige kvotevedgåingar til EU. Det er kvotar vi for all framtid er nøydd til å ta imot, og som reduserer høva for å produsere landbruksvarer på norske ressursar».

Det var i februar i 2015 denne runden av artikkel 19-forhandlingane starta opp. [Artikkel 19 i EØS-avtalen](#) seier at EU og Noreg skal «fortsette sine bestrebelser med sikte på en gradvis liberalisering av handelen med [basis] landbruksvarer». Artikkelen viser til at slike gjennomgangar skal skje kvart anna år og at gjennomgangen skal skje innanfor rammene av eksisterande landbrukspolitik. Den førre artikkel 19-avtalen blei inngått i 2010. For handel med foredla landbruksprodukt gjeld protokoll 3 i EØS-avtalen.

EU ynskjer også ei avtale med Noreg om geografiske indikatorar slik EU har inngått med Island. I [rådslskonklusjonane](#) frå november i fjor heiter det at «The Council takes note with regret of the suspension of the negotiations between the EU and Norway on the protection of geographical indications and hopes that these negotiations will resume soon».

## EØS-midlene

### **EØS-midla i Europaparlamentet**

Utanrikshandelskomiteen (INTA) i Europaparlamentet ga 21. mars si tilslutning til avtalene mellom EU og Noreg om nye EØS- og norske finansieringsmekanismer og fiskeriprotokollane med Noreg og Island. Utkastet til innstilling kom alt i juni 2016. Det er lagt opp til at innstillinga skal drøftast i plenum 16. mai og voterast 17. mai.

Behandlinga i INTA har vorte utsett etter at komiteen stilte EUs utanriksteneste (EEAS) ein del spørsmål knytt til forhandlingsprosessen. Ein del av medlemmane uttrykte misnøye med svara frå EEAS og tok til orde for å utsette avrøystinga. Mellom anna har komiteen kritisert at avtalene har vorte gjort midlertidig gjeldande utan at Europaparlamentet var konsultert slik Lisboa-traktaten krev. Samstundes kom det kritikk av at Kommisjonen ikkje hadde kopla forhandlingane om EØS-midla og ny fiskeriprotokoll med artikkel 19-forhandlingane og snøkrabbe-saken og av norsk politikk på desse områda. Det var spesielt medlemmer frå sentrum-høgre gruppa EPP som kritiserte Noreg. INTA har sendt Kommisjonen [eit spørsmål til for munnleg svar](#) knytt til forhandlingane på landbruksområdet. Svaret og ein debatt om dette er planlagt i samband med plenumshandsaminga av EØS-midla 16. mai. Det blir interessant å sjå om sentrale grupper i Europaparlamentet også framover vil ta til orde for at EU bør kople EØS-midla opp mot andre område enn berre fisk.

[Svein Roald Hansen \(A\) spurte 20. desember 2016](#) regjeringa om kva «Europaparlamentets trenering av avtalen om de finansielle mekanismene mellom EFTA og EU og mellom Norge og EU» inneber? Daværende statsråd Elisabeth Vik Aspaker (H) svarte bl.a. at «Det er ikke kommet signaler fra EU om at denne prosedyren er forsinket eller trenert, slik det anføres i begrunnelsen for spørsmålet.»

### **EØS-midlene: Polen ønsker politisk kontroll**

Regjeringa har så langt signert rammeavtaler om bruk av EØS-midler for perioden 2014-2021 med fire mottakerland; Romania, Slovakia, Bulgaria og Malta. I [redegjørelsen 18. april](#), sa EU/EØS-minister Frank Bakke-Jensen at regjeringa har som mål å slutføre forhandlingane med de øvrige elleve mottakerlandene i løpet av året: «Vi prioriterer viktige samarbeidsområder for europeisk konkurransekraft, slik som egne programmer for næringsutvikling og innovasjon, utdanning og forskning. Vi vil også styrke sivilsamfunnet, forsvare ytringsfriheten og å beskytte menneskerettighetsforkjempere og andre utsatte grupper. Vi intensiverer samarbeidet med mottakerlandene om straffesaksjeden».

Polen er største mottaker av EØS-midler med i overkant av 809 millioner euro. Forhandlingane med den polske regjeringa om en rammeavtale for bruk av disse midlene skal nå være fastlåst. Grunnen er at [Polen vil ha politisk kontroll](#) med den delen av midlene som skal gå til sivilsamfunnet, skriver NTB. Polen ønsker at tildelingen skal forvaltes av et nytt nasjonalt senter for utvikling av sivilsamfunnet, som skal legges direkte under statsministeren. Norges

utgangspunkt er at midlene skal forvaltes av en operatør som er uavhengig av polske myndigheter. [Norge stoppet våren 2014 utbetalinger av EØS-midler til Ungarn](#) fordi landet ensidig hadde endret organiseringen av forvaltningen av midlene på en måte som brøt med regelverket og inngåtte avtaler.

Forvalter av EØS-midlene til sivilsamfunnet i Polen, Batory Foundation, har fått kritikk fra høyre-siden i landet for å favorisere venstrevridde og liberale organisasjoner, og Polens visestatsminister, Piotr Glinski, åpner for å fjerne forvalteren: «Men dette må forhandles med nordmennene. Vårt forslag er at operatøren blir det nasjonale senteret for utvikling av sivilsamfunnet. Vi mener de norske midlene er offentlige midler som den polske regjeringen disponerer over».

I regjeringens [arbeidsprogram for samarbeidet med EU i 2017](#), står det at EØS-midlene skal bidra til å «fremme menneskerettigheter, demokrati og rettsstatsprinsipper i Europa. Det nedfeller regjeringen i alle avtaler Norge inngår med mottakerlandene om bruken av midlene. Stortingsmeldingen om menneskerettighetene som mål og middel i utenriks- og utviklingspolitikken danner utgangspunktet for arbeidet». Effektive domstoler og styrket rettsstat er ett av programområdene for tildeling av [EØS-midlene 2014-2021](#), og utviklingen i rettsstatsprinsippene i enkelte EU-land kan derfor bli tema når det forhandles frem rammeavtaler med mottakerlandene om bruk av EØS-midlene.

Europarådets Venezia-kommisjon kom med en [uttalelse 14. oktober i fjor](#) hvor de fortsatt er kritiske til den polske regjeringens nye lov om forfatningsdomstolen. Norsk medlem av kommisjonen, professor Eirik Holmøyvik, har tidligere bedt om at regjeringen [bruker tildelingen av EØS-midlene til å legge press på Polen](#). I [sitt tilsvare](#) til Holmøyvik, uttalte tidligere EU/EØS-minister Elisabeth Vik Aspaker at hun «har ikke anledning til å gå inn i detaljer om disse forhandlingene, men jeg kan røpe at justissektoren er høyt prioritert fra givernes side».

I en [artikkel i Agende Magasin](#) skriver Holmøyvik at situasjonen i Polen har vist hvor maktesløse europeiske håndhevingsorganer er mot en nasjonalstat som avviker sentrale rettsstatsgarantier: «Donald Trumps ufine twitter-meldingar er som blåbær å rekne mot det som no skjer på dørstokken vår i ein av EUs største og viktigaste medlemsstatar. I Polen har de felleseuropeiske idealet om sjølvstendige domstolar det siste året blitt sett på si hittil hardaste prøve sidan kommunismens fall. No tyder det meste på at rettsstaten tapar i Polen. Ringverknadane kan bli alvorlege for Europa».

Europakommisjonen innledet [granskning av Polen](#) i januar 2016, grunnet regjeringens styrking av kontrollen med forfatningsdomstolen og det statlige radio- og fjernsynsselskapet. Resultatet av granskningen ble presentert i juli samme år, hvor Kommisjonen opprettholdt sin bekymring for rettssikkerheten i landet, og kom med de første [konkrete anbefalingene](#) til polske myndigheter. I utfyllende [anbefalinger utstedt 21. desember](#) mente Kommisjonen det fortsatt er en systemisk trussel mot den polske rettsstaten, og ga Polen en frist på to måneder til å tilbakekalle udemokratiske reformer av rettssystemet, et krav den [polske regjeringen avviste 20. februar](#).

Hvis Kommisjonen mener Polens oppfølging av anbefalingene ikke er tilfredsstillende, kan for første gang Lisboa-traktatens artikkel 7 bli tatt i bruk, også omtalt som «atombomben», som innebærer at Polen mister stemmeretten i Rådet, forutsatt et enstemmig vedtak. Ungarn og Polen har en gjensidig avtale om å støtte hverandre hvis en slik situasjon skulle oppstå, og lammer dermed i praksis denne sanksjonsmuligheten.

Kommisjonen ga 12. april Ungarn en [frist på femten dager](#) til å vise at landets nye utdanningslov, og et nytt lovforslag rettet mot NGO'er som finansieres fra utlandet, ikke bryter med EU-

lovgivning. En redegjørelse fra Kommisjonen om situasjonen i Ungarn, står på [dagsorden](#) for Europaparlamentets plenumssamling 26. april.

Ifølge en rapport fra Freedom House, [Nations in Transit 2017](#), går den demokratiske utviklingen tilbake i 18 av 29 sentral- og øst-europeiske land. For første gang i undersøkelsens historie klassifiseres et flertall av statene som konsoliderte autoritære regimer: «Hungary now has the lowest ranking in the Central European region. Poland's score reached its lowest point in the survey. In these countries, populist leaders have attacked constitutional courts, undermined checks and balances, and have turned public media into propaganda arms».

For perioden 2014-2021 utgjør EØS-midlene totalt 2, 8 milliarder euro. Norge betaler i underkant av 98 prosent av dette beløpet, mens Island og Liechtenstein dekker resten. Midlene blir fordelt til 15 mottakerland basert på folketall og økonomisk situasjon. En uavhengig [midtveisgjennomgang av EØS-midlene](#) ble presentert i februar. Den viser at planlagte resultater og virkninger ser ut til å bli oppnådd. Samtidig pekes det på utfordringer knyttet til forsinkelser i gjennomføringen av programmer og tildeling av støtte til prosjekter.

## EU-tilsyn og norsk deltakelse

I redegjørelsen 18. april, orienterte statsråd Frank Bakke-Jensen om deltakelsen i EUs finanstilsyn og etterslepet av rettsakter som skal tas inn i EØS-avtalen. Norsk deltakelse i andre EU-byråer ble ikke nevnt, men er også aktuelle. Det gjelder ikke minst energibyrådet ACER, men også det nye felleseuropeiske datatilsynet EDPB og ekombyrådet BEREC.

### **EUs finanstilsyn – høring om økt myndighet**

Norge knyttet seg til EUs finanstilsyn i 2016, med tilpasninger som gir EFTAs overvåkingsorgan ESA myndighet til å gripe inn overfor finansinstitusjoner.

I mars lanserte Europakommisjonen en åpen høring om finanstilsynene. Det vises i høringsnotatet til EUs arbeid med en kapitalmarkedsunion, og at det er [behov for å se på mandatet og styringsstrukturen til EUs tre finanstilsyn](#). Kommisjonen ønsker blant annet å se på grensene for enkelte av dagens oppgaver, og å vurdere ytterligere myndighet på noen områder.

Ett konkret forslag, som diskuteres i høringsnotatet, er å gi ESMA (verdipapirer og markeder) myndighet til direkte tilsyn med betalingsentraler (clearing houses) og større innsyn i grensekryssende investeringer. Når det gjelder styringsstrukturen, så vises det til at dagens beslutningsprosess er lite effektiv, og at nasjonale interesser har stor innflytelse. Løsninger for å styrke EU-dimensjonen blir presentert.

For mer informasjon om høringen, se [EU/EØS-nytt 29. mars 2017](#).

### **ACER – enighet om innlemmelse i EØS-avtalen**

Det er [åtte år siden tredje energimarkedspakke ble vedtatt i EU](#), og forhandlingene med EU har pågått i lang tid, i hovedsak fordi det har vært komplisert å finne en løsning for norsk deltakelse i det nye byrådet for samarbeid mellom nasjonale reguleringsmyndigheter (ACER). Det ble i mars oppnådd enighet mellom EØS/EFTA-landene og EU, og et [forslag til vedtak i EØS-komiteen](#) skal etter planene vedtas av Rådet 25. april, noe som betyr at det blir klarert fra EUs side.

Avtalen mellom EU og EØS/EFTA-landene innebærer at Norge deltar fullt ut i arbeidet i ACER, men uten stemmerett. Norge har fått [to tilpasninger som er relevante for spørsmålet om myndighetsoverføring](#):

- EFTAs overvåkingsorgan (ESA) får myndighet til å fatte vedtak som gjelder EØS/EFTA-land. ESAs vedtak skal baseres på et utkast fra ACER. ESA fastsetter deretter en frist for når den norske regulatoren (Norges vassdrags- og energidirektorat, NVE) må komme

med sine synspunkt. NVE kan be ESA om å vurdere vedtaket på nytt. ESA skal da videresende denne anmodningen til ACER, som skal overveie å utarbeide et nytt utkast. Det nye utkastet skal deretter sendes ESA.

- Alle vedtak utarbeidet av ACER og fattet av ESA, skal kun være rettet mot den nasjonale regulatoren (NVE).

[Justisdepartementets lovavdeling har vurdert tilpasningene opp mot Grunnloven](#), og slår fast at norsk deltakelse i ACER ikke innebærer myndighetsoverføring. Begrunnelsen er at ESAs vedtak er rettet mot en statlig myndighet: «Det vil si at vedtakene ikke vil ha noen direkte internrettslig virkning, noe som videre betyr at det ikke foreligger en myndighetsoverføring i Grunnlovens forstand».

Dette er også regjeringens syn, i møtet i Europautvalget 13. mars sa olje- og energiminister Terje Søviknes at: «[løsningen er basert på modellen i finanssektoren, men det er en veldig viktig forskjell](#) fra finanssektoren, og det er at ESA vil rette sine vedtak mot NVE og ikke direkte mot norske markedsaktører eller enkeltpersoner». Søviknes varslet en proposisjon til Stortinget, men kunne ikke si når, siden det er avhengig av framdriften i EU, som han mente ville ta to til seks måneder.

[En endring av ACER-forordningen er for tiden til behandling i EU](#). Forslaget ble lagt fram i november 2016, i forbindelse med Kommisjonens vinterpakke. Det foreslås at ACER får utvidet myndighet og flere oppgaver i saker som berører flere medlemsland. Dette vil blant annet gjelde utviklingen av nettverkskoder som regulerer hvordan elektrisitet skal flyte fra ett lands nett til et annet. De nasjonale regulatorene vil avgjøre sakene med simpelt flertall, mot tidligere krav om kvalifisert flertall. Dette for å hindre at noen få land kan blokkere avgjørelser og hindre framdrift.

For mer informasjon om innlemmelse av tredje energimarkedspakken og om deltakelse i ACER, se [informasjonspakken til møtet i Europautvalget 13. mars 2017](#).

### **EDPB – ikke myndighetsoverføring. Hvilken innflytelse får Norge?**

EUs personvernforordning skal etter planen gjelde i Norge fra mai 2018. Rettsakten er ikke tatt inn i EØS-avtalen ennå. Daværende statsråd Vik Aspaker sa i Europautvalget i november 2016 at [regjeringen forbereder innlemmelse](#) og at forordningen i stor grad viderefører prinsippene i dagens norske regelverk. Som del av den nye EU-forordningen skal det opprettes en felles europeisk tilsynsmyndighet, European Data Protection Board (EDPB). EDPB vil ha kompetanse til å avgjøre tvister mellom nasjonale tilsynsmyndigheter med bindende virkning. Vik Aspaker sa i november at det var nettopp norsk deltakelse i EDPB som sto sentralt i arbeidet med innlemmelse.

I et oppdatert EØS-notat viser Justis- og beredskapsdepartementet til at EDPB kun får adgang til å fatte vedtak som binder de nasjonale tilsynsmyndighetene - og ikke enkeltpersoner/foretak. Departementet konkluderer, på samme måte som for ACER, med at det derfor [ikke vil innebære myndighetsoverføring](#), og at forordningen ikke reiser spørsmål om forholdet til Grunnloven § 115.

Hvilken deltakelse Norge får i EDPB er ikke avklart. I EØS-notatet står det at Norge arbeider for å sikre deltakerrettigheter i EDPB, og i Europakommisjonens beslutningsprosess. Det siste er for å kunne være med i ekspertgrupper som utarbeider det detaljerte regelverket som er hjemlet i forordningen.

### **BEREC – EP-rapport uklar om tredjelands deltakelse**

I Europakommisjonen foreslag til revisjon av BEREC-forordningen foreslås det å inkludere EØS/EFTA-landene som fullverdige medlemmer (uten stemmerett) i EUs ekom-byrå, noe som

ikke har vært tilfelle så langt. Dagens BEREC-forordning gir bare EØS/EFTA-landene observatørstatus, noe som er hovedgrunnen til at forordningen fra 2009 fortsatt ikke er en del av EØS-avtalen. EØS/EFTA-landene har lenge kjempet for status som fullverdige medlemmer (uten stemmerett) og var derfor fornøyd med det nye forslaget fra Europakommisjonen.

I en EØS/EFTA-kommentar, som ble sendt til EU 27. mars, bemerkes det imidlertid at [utkastet til rapport fra Europaparlamentets saksordfører er uklar](#) på enkelte punkter. EØS/EFTA-landene er skeptiske til ordlyden i tilleggforslag 120 som begrenser forhandlingene om EØS/EFTA-landenes deltakelse til «BEREC Office». Saksordfører foreslår også en ny artikkel (2b).

Les mer om EFTA kommentaren om deltakelse i BEREC i [EU/EØS-nytt 5. april 2017](#).

Faktaarket [Myndighetsoverføring og EU](#), fra stortingsbiblioteket, gir en oversikt over andre kommende eller varslede EU-saker som kan innebære myndighetsoverføring.

## Arktisk og snøkrabbe

«Vi er enig i mange av anbefalingene i Europaparlamentets arktisresolusjon. Spesielt viktig for oss er understrekingen av betydningen av FNs havrettstraktat som det rettslige rammeverket i Arktis. Det er imidlertid også noen anbefalinger som gjelder havforvaltning, blant annet om fiske og vern av havområder, som etter vårt syn ikke tar tilstrekkelig hensyn til de rettigheter og det ansvar som kyststatene har i henhold til havretten.» Det sa statsråd Bakke-Jensen i Stortinget 18. april.

Det var 19. mars at Europaparlamentet vedtok sin [resolusjon om ein integrert politikk for Arktis](#). I [pressemeldinga](#) etter vedtaket framheva Europaparlamentet at det er viktig å verne sårbare økosystem i Arktis m.a. gjennom å forby olje- og gassverksemd og samstundes vidareføre Arktis som eit område med lågt spenningsnivå. I resolusjonen heiter det konkret i avsnitt 14 at Parlamentet «*calls for a ban on oil drilling in the icy Arctic waters of the EU and the EEA.*» To andre formuleringar i [utkastet til rapport](#) gjekk lengre enn dette, men vart nedstemt i plenum. Her heitte det m.a. at Parlamentet «*urges the Commission and the Member States to work in international fora towards a future total ban on the extraction of Arctic oil and gas*» og at Parlamentet «*is of the view that the EU must cooperate with international partners to put an end to offshore drilling in the Arctic waters*».

Mange norske og andre aktørar viste stort engasjement før avrøystinga i plenum. Dette omfatta både miljøvernorganisasjonar, spesielt Greenpeace, og representantar for olje- og gassnæringa. I tillegg var både norske og andre styresmakter, politikarar og regionkontor engasjert. Spesielt var desse aktørane aktive for å påverke den endelege ordlyden knytt til olje- og gassverksemd.

### **Snøkrabbe – forhandlinger mellom EU og Norge?**

I resolusjonen er også ressursforvaltninga på Svalbard omtalt (jf. avsnitt 56) der det heter at Europaparlamentet «*Advocates strongly that any further development of commercial fisheries in the Arctic region must take place in compliance with international agreements relating to the area, including the Spitsbergen Treaty of 1920, with the rights of any States Parties to such agreements, and with existing historical fishing rights*».

Dette avsnittet må ses i sammenheng med det norske forbudet mot fangst av snøkrabbe som har blitt utfordret på flere fronter i EU og EØS. I Europaparlamentets utenrikshandelskomité (INTA) ble snøkrabbesaken trukket fram da komiteen drøftet de nye avtalene om EØS-mekanismer og fiskeriprotokoller med Island og Norge i mars ([se egen sak lenger opp](#)). Noen medlemmer av komiteen mente at forhandlingene om EØS-midlene også burde vært knyttet til snøkrabbesaken. EFTAs overvåkingsorgan ESA har en klagesak om forholdet til EØS-avtalen, det pågår en rettslig prosess mot en litauisk fisker om fiske i Smutthullet, og ikke minst er EU og Norge uenige om regulering av snøkrabbefisket ved Svalbard. Blant annet ble den latviske



fiskebåten «Senator», som hadde lisens fra EU, arrestert i januar for ulovlig fiske etter snøkrabbe i Svalbardsonen. Over to måneder senere fikk Senator lov til å seile fra Kirkenes, etter at [eieren av skipet var ilagt en bot på mer enn 150 000 dollar](#). Vi viser til [informasjonspakken til Europautvalgets møte 1. februar 2017](#) for bakgrunnsinformasjon om disse sakene.

Snøkrabbesaken ble ikke nevnt i redegjørelsen 18. april. Men tidligere i år uttalte både EU-minister Frank Bakke-Jensen og fiskeriminister Per Sandberg at Norge er [villige til å forhandle med EU](#) om krabbekvoter, men at de [aldri vil fire på viktige prinsipielle spørsmål](#) som gjelder Norges rett til å regulere utnyttelsen av ressurser på norsk sokkel. Ifølge en [nylig artikkel på nettstedet the Baltic Course](#) skal Kommisjonen ha forberedt dokumenter for forhandlingene med Norge, og disse skal være støttet av EUs fiskeriministere i Brussel. Artikkelen peker på at videre fremdrift er avhengig av hvor raskt Kommisjonen kan avtale forhandlingsmøter med Norge.

Vi har ikke funnet informasjon om at det er avtalt noe forhandlingsmøte mellom Norge og EU. Fiskeriminister Sandberg skal imidlertid [møte fiskerikomiteen i Europaparlamentet mandag 24. april](#), for å «utveksle synspunkter». Det er nærliggende å anta at spørsmålet om snøkrabbefangst vil bli tatt opp i dette møtet. En [oversikt over dokumenter i Rådet](#) viser også at det har vært mye aktivitet knyttet til snøkrabbe i ulike grupper i Rådet. Blant annet foreligger det et [dokument fra 11. april](#) om mulige ad hoc løsninger vedrørende fiske etter snøkrabbe i Svalbardsonen. Dokumentet er unntatt offentlighet.

Det kan haste med å få på plass en forhandlingsløsning mellom Norge og EU. Saken om arrestasjonen og bøteleggingen av Senator for fiske i Svalbardsonen, er [berammet til behandling i Øst-Finnmark tingrett i mai](#). Da vil spørsmålet om Svalbardtraktatens geografiske virkeområdet og Norges rett til å regulere fangst av snøkrabbe komme på spissen. Norge mener Svalbardtraktaten ikke gjelder kontinentalsokkelen. Snøkrabben beveger seg på bunnen, og er dermed en del av sokkelen. En avgjørelse som sier at Svalbardtraktatens regler om like rettigheter også skal gjelde sokkelen, vil kunne få betydning for retten til å utvinne olje, gass og mineraler. I siste instans kan spørsmålet måtte løses av en internasjonal domstol, og det er [ikke sikkert om Norge da vil få medhold i sitt syn på Svalbardtraktaten](#).

## Arbeidslivssaker

I redegjørelsen viste statsråd Frank Bakke-Jensen til tre eksempler hvor EØS-avtalen sikrer vekst, utvikling, arbeid og velferd i fremtiden. Ett av eksemplene var arbeidsinnvandring, som bidrar til å fylle jobber hvor norske arbeidssøkere mangler, og som bidrar til å blåse liv i norske regioner og lokalsamfunn.

I den sammenhengen ble fire konkrete EU-saker på arbeidslivsområdet omtalt: tiltak for å begrense trygdeeksport, EUs plattform mot svart arbeid, pilaren for sosiale rettigheter, og utstasjoneringdirektivet. Sosiale forhold innenfor vegtransport/kabotasje ble ikke nevnt i redegjørelsen.

### **Tiltak for å begrense trygdeeksport**

[Et forslag om hvordan velferdsytelser skal koordineres på tvers av grensene ble lagt fram av Europakommisjonen i desember 2016](#). Formålet med endringen er ifølge Kommisjonen å styrke fri bevegelse av arbeidskraft, samtidig som man skal hindre misbruk av og uthuling av sosiale sikkerhetsordninger.

I avtalen mellom Storbritannia og EU i forkant av folkeavstemningen ble det åpnet for en indeksering av barnetrygden ut fra levestandarden og nivået på barnetrygden i det landet hvor barnet bor. Etter brexit er ikke dette lenger aktuelt, og Kommisjonen begrunner det blant annet med at mindre enn 1 prosent av barnetilskuddene i EU eksporteres til et annet medlemsland, og ordningen vil være byråkratisk og vanskelig å kontrollere.

Det foreslås istedenfor blant annet følgende endringer i EUs trygdeforordning:

- Eksport av dagpenger: Dersom du mister jobben etter én dag i Norge, har du etter dagens regler rett til dagpenger i Norge (forutsetter at man har opptjent trygderettigheter i andre EØS-land). Dette foreslås endret, slik at man må ha jobbet tre måneder i Norge for å motta ledighetstrygd her.
- Koordineringsregler for langtids pleietrengende: formålet er å styrke rettsikkerheten til EUs aldrende befolkning.
- Endringer i definisjonen av familieytelser: foreldrepenger skal nå ansees å være en individuell rettighet.
- Overføring av ledighetstrygden til et annet EØS-land: dette utvides fra tre til seks måneder.
- Grensearbeidere: det er det landet hvor grensearbeideren har jobbet de siste 12 månedene som skal utbetale ledighetstrygden. I dag er det landet hvor personen bor som er ansvarlig.

Det foreligger ikke et EØS-notat fra regjeringen om forslaget, men i redegjørelsen 18. april varslet statsråd Frank Bakke-Jensen at regjeringen skal legge fram en melding til Stortinget hvor man vurderer tiltak som begrenser trygdeeksporten.

Danmark, sammen med Tyskland, Irland og Østerrike, har tidligere tatt til orde for indeksering av eksport av barnetrygd. I [den danske regjeringens notat til Folketinget](#) om forslaget fra desember 2016, står det at regjeringen er i full gang med å finne allianser i andre land. I tillegg til indeksering av barnetrygden, er den danske regjeringen sterkt kritisk til å forlenge tiden for overføring av ledighetstrygd, og at siste arbeidsland skal betale ledighetstrygden til grensearbeidere.

### **EUs plattform mot svart arbeid**

[Plattformen ble etablert i 2016](#). Formålet er å styrke samarbeidet på EU-nivå mellom håndhevingsmyndighetene og andre berørte aktører for å bekjempe svart arbeid. Arbeidstilsynet deltar på vegne av Norge, som observatør, men med fulle rettigheter. I vedlegget til regjeringens arbeidsprogram står det at: «EUs arbeid på dette området har [betydning og interesse for det nasjonale arbeidet for å bekjempe sosial dumping og arbeidslivskriminalitet](#). Formålet er å styrke samarbeidet mellom land om oppfølging av useriøse arbeidsforhold, brudd på skatte- og trygderegler med videre».

### **Pilaren for sosiale rettigheter**

Europakommisjonen skal etter planen legge fram forslaget til en europeisk pilar for sosiale rettigheter 26. april. [Et foreløpig utkast har vært på høring i 2016](#). Det tar for seg 20 prinsippområder, fordelt over tre hovedkapitler: 1) Like muligheter og tilgang til arbeidsmarkedet, 2) Rettferdige arbeidsvilkår og 3) Tilstrekkelig og holdbar sosial trygghet. Målet er at sosiale og arbeidsrettslige hensyn i større grad skal bli tatt inn i vurderingene, ved siden av de økonomiske. Den skal være en del av det «europeiske semester» og fungere som en referanseramme for å granske deltakerlandenes sosial- og sysselsettingspolitikk, drive frem reformer på nasjonalt nivå, og være en rettesnor for fornyet konvergens innen euroområdet. Selv om søylen er tiltenkt euroområdet, kan også land utenfor eurosonen delta.

I redegjørelsen omtalte statsråd Bakke-Jensen den [felles høringsuttalelsen fra de nordiske arbeidsministrene](#), som blant annet fremhever at den sosiale pilaren må respektere de ulike nasjonale arbeidsmarkedsmodellene, og at partene i arbeidslivet og kollektive forhandlinger har en viktig rolle i det nordiske arbeidsmarkedet. Ministrene støtter ikke en juridisk bindende pilar.

Europaparlamentet vedtok tidligere i år sitt bidrag til Kommisjonens arbeid med forslaget. Den ikke-bindende resolusjonen tar blant annet til orde for at felles EU-regler for anstendige arbeidsvilkår også må gjelde alle former for sysselsetting, også nye ansettelsesformer som on

demand-jobber eller jobber som formidles via digitale plattformer (som Uber og Airbnb). Flere danske og svenske EU-parlamentarikere er bekymret for at Kommisjonen vil [foreslå å innføre minstelønn](#).

### **Utstasjoneringsdirektivet. Verftsaken.**

[Direktivet om håndheving av utstasjoneringsdirektivet](#) er vedtatt i EU, men ikke innlemmet i EØS-avtalen. Stortinget har imidlertid nylig vedtatt lovendringene som gjennomfører direktivet. Håndhevingsdirektivet skal styrke den praktiske anvendelsen av utstasjoneringsdirektivet, blant annet gjensidig bistand for å kreve inn bøter og en utvidelse av myndighetenes mulighet til å gi sanksjoner.

[En revisjon av utstasjoneringsdirektivet er for tiden til behandling i EU](#). Prinsippet bak revisjonen er at samme arbeid på samme sted bør avlønnes på samme måte. Målet er å hindre sosial dumping, samtidig som det ikke skal hindre fri bevegelse av tjenester.

Det er stor uenighet mellom landene, og det er usikkert hva utfallet vil bli. De vest-europeiske landene er enige i behovet for endring, og støtter i hovedsak Europakommisjonens forslag. Mange øst- og sentraleuropeiske land mener det ikke er behov for en revisjon, og at man bør vente og se hvordan håndhevingsdirektivet fungerer. De mener Kommisjonens forslag vil bidra til proteksjonisme, og at de mister konkurransefortrinnet som et lavere lønnsnivå gir.

[I Europaparlamentet har det kommet 523 endringsforslag til direktivet](#). Arbeids- og sosialkomiteen diskuterte endringsforslagene i mars. Det var stor avstand i mange spørsmål, blant annet maksimal lengde på utstasjoneringen. Det er ellers ulike vurderinger av om kollektivavtaler skal gjelde utstasjonerte arbeidstakere, og om reglene skal gjelde transportsektoren. Komiteen skal ha avstemning om saken 12. juni.

I redegjørelsen 18. april sa statsråd Bakke-Jensen at regjeringen er positiv til Kommisjonens forslag, men at man fra norsk side har påpekt at det nasjonale handlingsrommet til å definere lønn og godtgjørelser ikke må innskrenkes.

For Norge er forslaget om å endre lønnsbegrepet fra minstelønn til «lønn og andre godtgjørelser» («remuneration») viktig, siden dette er et kjernesporsmål i den såkalte verftssaken.

[Høyesterett](#) slo i 2013 enstemmig fast at utstasjonerte EØS-arbeidere i verftsindustrien, i tillegg til minstelønn, også har krav på å få dekket reise, kost og losji, i norske allmenngjøringsforskrifter. NHO brakte deretter spørsmålet inn for EFTAs overvåkingsorgan ESA, og [25. oktober i fjor sendte ESA et formelt åpningsbrev til Norge](#). ESA mener deler av det norske regelverket er i strid med EØS-avtalen. I tillegg til allmenngjøringsforskriften om verftsarbeidere utvidet ESA saken til også å gjelde de to andre allmenngjøringsforskriftene: bygg og anlegg, og renhold.

Arbeids- og sosialdepartementet (ASD) sendte 20. januar i år svar til ESA, og viste til [at det er mulig å finne en løsning](#) ved å utforme de norske reglene annerledes, og at dette best gjøres av partene i arbeidslivet gjennom tariffoppgjøret i 2018. [ESA sendte 25. januar et positivt svar](#). I det norske svarbrevet til ESA presiseres det at det er dekningen av de *påløpte* utgiftene til reise, kost og losji som ESA mener ikke er forenelig med minstelønnsbegrepet i utstasjoneringsdirektivet, og at med en annen utforming så kan norske regler være forenelig med direktivet. Dette mener departementet gir grunnlag for å finne en løsning, og at denne også vil ivareta de viktigste hensynene i Høyesterettsavgjørelsen.

## Sosiale forhold innenfor vegtransport/kabotasje

Dette temaet ble ikke omtalt i redegjørelsen i Stortinget 18. april. I vedlegget til [regjeringens arbeidsprogram for EU/EØS-saker](#) står det: «Dette er et tema som har stor politisk interesse i transportnæringen. Kommisjonen har signalisert at det vil komme regelverksinitiativ i løpet av 2017. Det er viktig fra norsk side å følge med på det som skjer i EU og komme med konstruktive innspill». Det er forventet at Kommisjonen legger fram forslag om nye regler for kabotasje i mai, som en del av en større veipakke.

Kabotasje er innenlandsk transport i et annet land enn der transportøren hører hjemme. Gjennom EØS-avtalen er Norge forpliktet til å tillate kabotasje. Dagens regler for godstransport har vært mest omtalt, og her er det et vilkår at det fraktes last inn til Norge. Transportører kan ta tre oppdrag i Norge innen én uke etter at den internasjonale lasten er losset. Når det gjelder persontransport (buss), kan kabotasje utføres «midlertidig» uten at dette er konkretisert nærmere. Reglene gjelder ikke offentlig persontransport.

På samme måte som for utstasjoningsdirektivet, er det stor uenighet mellom landene i Vest- og Øst-Europa om reglene for kabotasje. Ifølge Euractiv [ønsker Kommisjonen å legge fram et forslag som kan være et kompromiss](#). Det kan være snakk om at man fjerner restriksjonene på antall oppdrag, samtidig som det stilles krav til hvor mange dager i måneden man kan jobbe/kjøre i landet før det stilles krav om at sjåføren skal får betalt vertslandets minstelønn. Antall dager er fortsatt under diskusjon: «The memo names Germany as one hardliner that is likely to oppose lifting that restriction, unless the number of days a driver can spend abroad per month is drastically reduced to three or four days—less than the five, seven or nine-day limits that DG MOVE officials suggested», skriver Euractiv.

Samferdselsminister Ketil Solvik-Olsen [sendte høsten 2016 et innspill til Kommisjonen angående godstransportkabotasje](#), sammen med transportministrene fra Tyskland, Belgia, Danmark, Frankrike, Italia, Luxembourg og Østerrike. Ministrene mener det er viktig at kontrollen av eksisterende regelverk blir bedre, og at det kommer tiltak som hindrer bruk av "postbokssekskaper". I tillegg bør det forbyes at en sjåfør tar sin ukehvil i kjøretøyet, og at det settes i verk tiltak for bruk av såkalte varebiler i internasjonal transport.

[I sommer tok Kommisjonen Finland og Danmark til EU-domstolen](#) for ikke å ha gjennomført EUs kabotasjeregler for godstransport riktig. Den danske regjering sendte tidligere i år et skriftlig innlegg til EU-domstolen, hvor den fastholder sin tolkning av EU-forordningen. Samtidig innrømmer regjeringen at det er en [«betydelig risiko» for at Kommisjonen vinner saken](#). Kommisjonen har åpnet traktatbruddsaker mot Tyskland og Frankrike for vedtak om minstelønn ved kabotasje og internasjonal godstrafikk. Ifølge eufagligt.dk [innføres det nå restriksjoner i Italia og Østerrike](#). Like før jul trådte de italienske reglene om krav til forhåndsregistrering i kraft, og Østerrike vil kreve både forhåndsregistrering og minstelønn for utenlandske sjåførere.

Kommisjonen har nylig avsluttet en [høring om markedsadgang for busstjenester i EU](#). I høringsnotatet presenteres fire politiske valg for å skape mer like konkurranseforhold. De varierer fra en full åpning av markedet, til en begrenset åpning, hvor man beskytter offentlige kontrakter og gir unntak for enkelte ruter (knyttet til avstanden mellom stoppesteder).

## Energi og klima

EU har i sin utforming av en ny felles energiunion kommet ut med fire viktige «lovgivnings- og politikkpakker» de siste to årene. Disse inneholder en rekke forslag hvorav mange er ansett som EØS-relevante. De fire «pakkene» er:

**«Sommerpakken 1» (juli 2015):** revidering av kvotehandelsystemet

- **Status:** Forslaget er i slutfasen. Både Europaparlamentet og Rådet er klare med sine posisjoner og begynner nå såkalte trilogforhandlinger med Kommisjonen.
- **Betydning for Norge:** Forslaget er viktig siden Norge er en del av kvotehandelsystemet gjennom EØS og regjeringen ser dette som et viktig instrument for å få ned utslipp. Norsk Industri har vist bekymring for innstillingen fra Parlamentet som går inn for at støtten til industrien for å hindre karbonlekkasje skal avta over tid. Se mer i [infopakken til Europautvalgsmøtet 13. mars](#).

**«Vinterpakken 1» (februar 2016):** sikring av gassforsyningene

- **Status:** Pakken er [fortsatt til behandling i Rådet og Parlamentet](#).
- **Betydning for Norge:** Forordningene er ikke EØS-relevant, men det blir sett på som viktig at EU i pakken bekrefter viktigheten av norsk gass for EUs energiforsyning fremover, i samspill med fornybarsatsningen.

**«Sommerpakken 2» (juli 2016):** felles oppfyllelse av klimamålene (i Paris-avtalen)

- **Status:** Forslaget er til behandling i Europaparlamentet og Rådet. Endelig vedtak om fordeling av byrdene innad i EU er ventet tidlig 2018.
- **Betydning for Norge:** Norge har vedtatt å oppfylle Paris-forpliktelsene i fellesskap med EU, og vil starte forhandlinger med EU så fort EU har gjort sitt interne vedtak.

**«Vinterpakken 2» (november 2016):** en rekke nye energiforslag

- **Status:** Behandlingen har akkurat startet i Europaparlamentet og Rådet. Endelig vedtak kan ventes 1. 2017 eller i 2018.
- **Betydning for Norge:** Dette er på mange måter den fjerde energimarkedspakken (den tredje har man akkurat blitt enige om å ta inn i EØS-avtalen) og alle forslagene er merket som EØS-relevante.

Nedenfor har vi valgt å skrive om de to siste pakkene siden disse nå er til behandling i Europaparlamentet og Rådet, og hva som skjer i EU de neste månedene blir viktig for Norge.

**«Sommerpakke 2»: Felles oppfyllelse av klimaforpliktelsene**

Skal Norges avtale med EU om felles oppfyllelse av klimamål være bilateral eller en del av EØS-avtalen? Hvis samarbeidet forankres i EØS-avtalen, skal dette gjøres i protokoll 31, eller vil EU kreve at forordningen tas inn i et vedlegg som andre rettsakter på miljøområdet?

I en [nylig artikkel refererer NTB til «sentrale kilder» i EU](#), som uttaler at EU-kommisjonen ikke ønsker å ta regelverket inn i protokoll 31, men i vedleggene til EØS-avtalen. Ved en slik løsning vil regelverket bli en ordinær del av EØS-avtalen, og EØS-avtalens øvrige bestemmelser om blant annet overvåking og domstolskontroll vil dermed gjelde fullt ut, med mindre det gjøres tilpasninger ved innlemmelsen.

Stortinget vedtok i mars 2015 at Norge skal forsøke å [inngå en avtale med EU om felles oppfyllelse](#) av et klimamål på minst 40 prosent utslippsreduksjon i 2030 sammenlignet med 1990. Regjeringen la først opp til en bilateral avtale, men sa i den [halvårlege europapolitiske redegjørelsen 8. november 2016](#) at den er åpen for å vurdere å benytte EØS-avtalens protokoll 31 (samarbeid utenfor de fire friheter). Statsråd Bakke-Jensen bekreftet dette i redegjørelsen 18. april. Statsråd Helgesen mener at en protokoll 31-løsningen fremdeles er realistisk å få til: «På politisk nivå er det åpenhet for dette, slik jeg har oppfattet det».

Forhandlingene med EU kan ikke formelt starte før EU har vedtatt sitt eget regelverk. Slik fremdriften er, kan det være at endelig vedtak i EU ikke foreligger før tidlig 2018.

### **Utviklingen i Europaparlamentet**

Saksordføreren i Europaparlamentet Gerben-Jan Gerbrandy (ALDE, Nederland) la i desember fram [utkast til innstilling](#) til forslaget fra Kommisjonen. Mer vekt på energieffektivisering, og en begrensning i muligheten til å benytte skog- og arealbrukskreditter er blant hans forslag.

Saksordføreren for regler for bokføring av utslipp fra skog- og andre landarealer (det såkalte LULUCF-forslaget som ble presentert av Kommisjonen sammen med forslaget om felles oppfyllelse eller innsatsfordeling), Norbert Lins (EPP, Tyskland), la fram [sitt utkast til innstilling 23. februar](#). Lins mener det er viktig å utnytte reduksjonspotensialet fra skog- og landarealer uten at det fører til reduserte ambisjoner for andre sektorer. Lins ønsker å sikre fleksibilitet mellom LULUCF-reglene og innsatsfordelingsreglene. Lins er positiv til tiltak for å øke skogarealene over en periode på 20 år som Kommisjonen foreslår. Land som ønsker å forlenge perioden til 30 år må begrunne dette og ytterligere forlenging bør ikke være mulig.

I europautvalgsmøtet [26. oktober 2016](#) sa daværende statsråd Helgesen at «Vi støtter muligheten til å benytte skog- og arealbrukskreditter til å oppfylle utslippsmålet under innsatsfordelingsforordningen», men at regjeringen hadde «argumentert for en noe videre adgang til å benytte kreditter fra den eksisterende skogen enn det EU-kommisjonen foreslår». Han viste samtidig til et mulig dilemma for Norge i at Europakommisjonens regneregler kan komme ut med netto utslipp fra norsk skog og at det derfor var «usikkert om Norge vil oppfylle vilkårene for bruk av skogkreditter under innsatsfordelingsforordningen».

### **«Vinterpakke 2»: Utviklingen i EUs energiregelverk**

[Europakommisjonen la fram sin ren energi-pakke](#) i november 2016. Dette er siste lovforslag knyttet til etableringen av EUs energiunion. [Pakken, også omtalt som «vinterpakken», er på i alt 1000 sider](#) og inneholder en rekke lovforslag, planer og strategier. Alle lovforslagene er merket som EØS-relevante:

- Energieffektiviseringsdirektivet (revisjon)
- Bygningsenergidirektivet (revisjon)
- Fornybardirektivet (revisjon)
- Forordning om et styringssystem for energiunionen (ny)
- El-markedsdirektivet (revisjon)
- Elektrisitetsforordningen (revisjon)
- Forordningen om etableringen av ACER (revisjon)
- Forordning om risiko-beredskap i kraftsektoren, energisikkerhet (ny)

Stortinget har bedt regjeringen om å [fremme en sak til Stortinget om hvordan EUs energiunion vil påvirke Norge](#). Dette ble diskutert i [Europautvalget 13. mars](#).

Regjeringen har hatt alle regelverksforslagene til Kommisjonen på høring. Høringsfristen gikk ut 15. mars. Olje og energidepartementet har lagt ut alle [høringsuttalelsene](#).

Norges vassdrags- og energidirektorat ([NVE støtter i stor grad Kommisjonens forslag](#)) og oppfatter intensjonen om økt bruk av felleseuropeiske og markedsbaserte virkemidler som god. I et stadig tettere sammenkoblet og gjensidig avhengig kraftsystem, vil felleseuropeiske løsninger ofte være mer effektive enn nasjonale løsninger, skriver NVE. NVE er derfor også positiv til forslaget til revisjon av ACER-forordningen. Effektive samarbeids- og beslutningsmekanismer er viktig for å sikre en effektiv kraftutveksling mellom land. Samtidig understreker NVE at regelverket må være tilstrekkelig fleksibelt til å ivareta strukturelle ulikheter mellom landene.

NVE gir en rekke konkrete innspill til det foreslåtte regelverket:

- Forslagene om prinsippene for flaskehalsinntekter bør endres.
- Er det hensiktsmessig med felleseuropeisk regelverk for kompensasjonsnivå for nedregulering av elproduksjon?
- Prinsippene for kapasitetsfastsettelse bør ta hensyn til samfunnsøkonomisk overskudd, systemsikkerhet framfor å maksimere overføringskapasiteten.
- Støtter intensjonen bak forslaget om kapasitetsmekanismer, men understreker at en løsning også må være praktisk gjennomførbar.

Kommisjonen foreslår regler for «lokale energisamfunn». NVE mener en slik ordning må utredes nærmere både for kunder som er tilknyttet slike «lokale energisamfunn» og kunder som ikke inngår i slike ordninger.

NVE støtter ønsket om økt regionalt samarbeid, men er usikker på om det per i dag er nødvendig å formalisere dette samarbeidet med regionale driftssentraler, *Regional Operational Centres* (ROC), slik Kommisjonen foreslår. NVE er positive til at distribusjonssystemoperatørene får en større rolle i driften av nettet, men mener det reiser nye utfordringer. NVE mener det bør vurderes nøye om det er riktig å fastsette detaljerte regler for driften av distribusjonsnettet på felleseuropeisk nivå. NVE er på samme måte skeptisk til et felleseuropeisk regelverk for de nasjonale sluttbrukermarkedene.

NVE mener målet om 30 prosent energieffektivisering kan ha negativ effekt ved at prisen på utslippskvoter kan gå ned og at fossil energiproduksjon blir billigere. NVE mener også at forslaget om å lovfeste maksimal energibruk og en årlig energisparing på 1,5 prosent vil være krevende og ikke nødvendigvis bidra til utvikling av et ønsket norsk energisystem.

NVE er positiv til økningen av fornybarandelen til 27 prosent i 2030. NVE mener EUs behov for mer fornybar energi og nye krav til støtteordninger, kan føre til økt interesse for utbygging av fornybar elproduksjon i Norge. NVE mener Norge bør være tidlig ute med en overordnet norsk energi- og klimaplan til 2030, for å kunne ha størst mulig handlingsrom, posisjonere seg og være en pådriver i inn mot de flernasjonale regionale energisystemene.

### **Energieffektivisering**

[Forslaget til revidert energieffektiviseringsdirektiv](#) er i hovedsak en videreføring av eksisterende bestemmelser. Kommisjonen foreslår at 2030-målet for energieffektivisering øker fra 27 til 30 prosent og gjøres bindende på EU-nivå. De nasjonale målene er ikke bindende, men skal notifiseres i medlemslandenes nasjonale energi- og klimaplaner. Kommisjonen skal etterse at medlemslandene faktisk bidrar til at det samlede EU-målet oppnås, og om nødvendig foreslå ytterligere tiltak. Det første energieffektiviseringsdirektivet fra 2012 er i formell EØS-prosess, men foreløpig ikke innlemmet i EØS-avtalen. Regjeringen har besluttet å ta inn direktivet i EØS-avtalen, «men med de tilpasninger som følger av at vårt energisystem er helt unikt».

### **Bygningsenergidirektivet**

[Bygningsenergidirektivet](#) skal sikre nødvendig regelverk for å nå 2030-målene om energieffektivisering og reduserte utslipp fra bygninger. Det første bygningsdirektivet fra 2002 er innlemmet i norsk rett som del av EØS-avtalen, men det gjeldende direktivet fra 2010 er ikke innlemmet. Regjeringen har besluttet å ta inn dette direktivet, men med tilpasninger som må forhandles med EU (samme som med energieffektiviseringsdirektivet).

### **Fornybardirektivet**

Kommisjonen ønsker [et samlet, bindende 2030-mål for EU på 27 prosent fornybar energi](#). Kommisjonen går med dette bort fra dagens ordning med bindende mål for hvert medlemsland. I det nye forslaget skal medlemslandene melde inn hvor mye de kan bidra med opp mot det overordnede EU-målet. Ifølge NVE direktør Per Sanderud er det [tradisjon for at Norge er med på](#)

[å bidra](#) til EUs overordnede fornybarmål. En videre utbygging av fornybar energi i Norge, vil ifølge Sanderud, være avhengig av den politiske viljen til å sitte i en permanent eksportsituasjon (norsk natur til å eksportere kraft). Det eksisterende fornybardirektivet trådte i kraft i EØS i desember 2011. Det tok to år med forhandlinger før Norge og Europakommisjonen ble enige om at Norge skulle øke sin totale fornybarandel fra 59 prosent i 2005 til 67,5 prosent i 2020. Norge og Island skal notifisere sine nasjonale handlingsplaner under det gjeldende direktivet til ESA. Det vil bli en problemstilling hvordan Norge eventuelt skal bidra, og hvilken rolle (om noen) ESA skal ha i forhold til det reviderte direktivet hvor det ikke lenger er bindende nasjonale mål.

### **Elektrisitetsmarkedsforordningen**

[Elektrisitetsmarkedsforordningen](#) skal fastsette prinsippene for et velfungerende integrert elektrisitetsmarked. Forordningen er ikke minst relevant for mellomlandsforbindelser, som f.eks. fra Norge til kontinentet. Ifølge forslaget skal ikke import og eksport av elektrisitet begrenses av nasjonale aktørers interesse, unntatt når det er nødvendig for å opprettholde forsyningssikkerheten. Kommisjonen vil endre prinsippene for fastsetting av transmisjons- og distribusjonstariffer for å øke effektivitet, markedsintegrering og forsyningssikkerhet. For å styrke det regionale samarbeidet skal nasjonale systemoperatører (TSO, Statnett i Norge) overføre noe av sin myndighet til regionale Regional Operation Centres (ROCs).

### **Styringssystem for energunionen**

Forslag til [forordning om et styringssystem for energunionen](#) er ment å bidra til at EU når sine 2030-mål for fornybar energi, energieffektivisering og klimautslipp. Kommisjonen foreslår at medlemsstatene skal legge fram helhetlige nasjonale energi- og klimaplaner i 2018. Fra 2021 skal medlemsstatene rapportere om framdriften hvert andre år. Tidligere [statsråd Tord Lien kommenterte i en pressemelding](#) at: «Systemet blir omfattende, og EU skal nå mål som ikke nødvendigvis er tilpasset vårt energisystem. Vi må derfor finne en modell som er tilpasset vår nasjonale planlegging, samtidig som vi bidrar til energisamarbeidet i Europa».

### **Forordning om EU-byrået for samarbeid mellom energiregulatorer (ACER)**

[Forordningen](#) skal tilpasse ACER til endringene i energimarkedene og behovet for økt regionalt samarbeid. Kommisjonen foreslår at ACER får utvidet myndighet og flere oppgaver. Ifølge Kommisjonen er ACERs rolle i dag begrenset til å koordinere, gi råd og overvåke. Mens markedsaktørene i stadig større grad samarbeider og fatter vedtak på tvers av landegrensene, skjer det ikke et tilsvarende samarbeid mellom reguleringsmyndighetene. Kommisjonen vil styrke ACERs myndighet i saker som berører flere medlemsland. Dette vil bl.a. gjelde utviklingen av nettverkskoder som regulerer hvordan elektrisitet skal flyte fra ett lands nett til et annet. De nasjonale regulatorene vil avgjøre sakene med simpelt flertall, mot tidligere krav om kvalifisert flertall. Dette for å hindre at noen få land kan blokkere avgjørelser og hindre framdrift.

## **Den digitale agenda**

«Om kort tid, 24.–25. april, samler vi nordiske og baltiske ministre med ansvar for digitalisering til konferansen Digital North i Oslo. Digital integrasjon vil prege Europa og vår egen region i årene som kommer. Her møtes omstillingsagendaen og den europapolitiske agendaen med full kraft», sa statsråd Frank Bakke-Jensen i [redegjørelsen 18. april](#). Ambisjoner om en [felles nordisk-baltisk handlingsplan](#) for utvikling av 5G, ble presentert på den årlige Mobile World Conference i Barcelona i februar. Innholdet i planen skal følge opp forslag som blir presentert på Digital North.

Statsråd Bakke-Jensen gikk i redegjørelsen ikke nærmere inn på initiativene i Europakommisjonens strategi for det digitale indre marked (DSM). Det er ventet at Kommisjonen vil presentere en midtveisgjennomgang av DSM-strategien 10. mai. Vi vil her redegjøre for status for et par av initiativene, samt Kommisjonens FinTech-høring.



### **AMT-direktivet: senderlandsprinsippet og uenighet om kvoter**

Norge er opptatt av å endre AMT-direktivets senderlandsprinsipp, og dermed åpne opp for å stanse spill- og alkoholreklame kringkastet fra utlandet. Dette er også tema i familie- og kulturkomiteinnstillingen til regjeringens spillmelding som skal [behandles i Stortinget 2. mai](#): «Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet, understreker at AMT-direktivet for tiden er under revisjon og at regjeringen arbeider for at det blir tatt inn et eksplisitt unntak for pengespillreklame på fjernsyn i det reviderte direktivet. Flertallet anser det som mer hensiktsmessig å bidra til en felleseuropeisk løsning enn å iverksette omgåelsesprosedyrer».

I Kommisjonens forslag til revisjon av direktivet om audiovisuelle medietjenester (AMT-direktivet) [oppretholdes senderlandsprinsippet](#), samtidig forenkles reglene som bestemmer hvilket lands jurisdiksjon tjenestetilbyderen hører under. I Rådet skal det være [uenighet om senderlandsprinsippet](#) knyttet til strømmetjenester, skriver Politico, som har fått tilgang til et [utkast til kompromiss](#) fra det maltesiske formannskapet. Forslaget inneholder også endringer knyttet til håndhevelse, sigarettreklame, og krav om mer åpenhet rundt bedrifters eierskapsstruktur.

Ifølge en [briefing](#) fra Europaparlamentet er det også diskusjoner om kvotering av europeisk innhold. I Kommisjonens forslag ligger det et krav om en kvote på 20 prosent europeisk innhold på nettbaserte «on demand»-tjenester (som Netflix). Enkelte land, blant dem [Danmark](#), Sverige og Finland er tvilende til å innføre et slikt kvotekrav, mens land som Frankrike allerede har en andel på 60 prosent, og ønsker en høyere prosentandel.

I Europaparlamentets kulturkomites (CULT) [utkast til rapport](#) foreslås en kvoteandel for europeisk innhold på 30 prosent, og mindre fleksible regler for reklamevolum i fjernsyn. Det er ventet at CULT stemmer over rapporten 25. april.

### **Opphavsrett: skepsis til neighboring rights**

Kommisjonen la 14. september 2016 frem [en meddelelse og en pakke med lovforslag](#) knyttet til en modernisering av opphavsretten. Forslagene supplerer de første initiativene til reformen som ble presentert i desember 2015. Med direktivforslaget [Opphavsrett i det digitale indre marked](#) ble det introdusert en ny beskyttelse (neighboring rights) for utgivere av pressepublikasjoner, som pålegger Google News, Facebook og lignende selskaper å betale for overskrifter og nyhetssnutter de publiserer på sine plattformer.

I [utkastet til rapport](#) fra Europaparlamentets justiskomiteé (JURI) er dette forslaget fjernet, sammen med bestemmelsen som ville gitt utgivere en rettighet til artikler 20 år tilbake i tid. Samtidig foreslår JURIs saksordfører, Therese Comodini Cachia (EPP, Malta), at det skal bli lettere å rettsforfølge brudd på opphavsretten, slik at ikke bare opphavsmenn, men også utgiverne, skal ha rett til å saksøke de som urettmessig kopierer beskyttet materiale.

Cachia har også fjernet forslaget, som pålegger plattformer som er vertskap for store mengder brukergenerert innhold, som YouTube, automatisk å fjerne beskyttet materiale. I dag er plattformer ikke ansvarlig for eventuelle krenkelser av opphavsretten når de gjør andres digitale materiale tilgjengelig for nedlastning. Ifølge Kommisjonens forslag skal plattformene blant annet bruke gjenkjennelsesteknologi for å identifisere beskyttet innhold, slik at rettigheter ikke krenkes.

I rapportutkastet foreslås det å utvide Kommisjonens unntak for forskningsorganisasjoner til å gjennomføre såkalt «text and data mining» (TDM) av beskyttet materiale, en teknikk hvor store datamengder benyttes for å avdekke mønster, trender og annen informasjon som er nyttig for forskning. I Kommisjonens forslag er dette unntaket forbeholdt ikke-kommersielle organisasjoner, eller organisasjoner som deltar i et privat-offentlig partnerskap. Cachia mener denne rettigheten bør åpnes for flere. Parlamentets komiteer for kultur, det indre marked, og

industri, [har levert innspill](#) til lovforslaget som alle samsvarer med Cachias standpunkt, skriver EUobserver.

I Rådet skal [flere land være skeptiske](#) til Kommisjonens forslag om innføre neighboring rights, blant dem Sverige og Finland, og flere baltiske og østeuropeiske land, mens presseutgivere skal ha støtte fra Spania, Frankrike og Italia. Kritikere sier neighboring rights ikke virker, og viser til Tysklands mislykkede forsøk på å innføre en lignende beskyttelse i 2013. Et kompromiss i Rådet er ventet under det estiske formannskapet i andre halvdel av 2017.

I regjeringens [arbeidsprogram for samarbeidet med EU i 2017](#) står det at Regjeringen skal «arbeide for at EUs pågående reform av reglene for opphavsrett finner rett balanse mellom hensynet til rettighetshavere og hensynet til allmennhetens behov for informasjon, kunnskap og kultur. Regjeringen er særlig opptatt av å verne om det nordiske avtalelisenssystemet. På dette området ønsker vi å videreføre vårt tette samarbeide med andre nordiske land».

I Kommisjonens forslag ligger det unntak fra opphavsretten til fordel for forskning, utdanning og kultur, og de tar med det i en viss grad høyde for den nordiske modellen med kollektive lisensavtaler. Også den [danske](#) og [svenske](#) regjeringen er opptatt av at man må kunne benytte og videreutvikle avtalelisensløsninger.

### **FinTech: regulatorisk sandkasse og EU-lisens?**

23. mars lanserte Kommisjonen en [åpen høring](#) om finansiell teknologi (FinTech), hvor de ber om synspunkter på områder som blockchain, stordata og cybersikkerhet. Kommisjonen vil med høringen få tilbakemeldinger på om dagens rammeverk fremmer teknologisk innovasjon i tråd med de tre hovedprinsippene om teknologinøytralitet, proporsjonalitet og integritet, og ser for seg et miljø hvor «innovative FinTech products and solutions take off at a brisk pace all over the EU, while ensuring financial stability, financial integrity and safety for consumers, firms and investors alike».

Kommisjonen la samme dag frem en [handlingsplan](#) med forslag som skal gjøre det lettere for forbrukere å kjøpe finansielle tjenester i andre EU-land. [Forslagene omhandler](#) blant annet elektronisk identifisering, kredittvurdering, bilforsikringer, og vekslingsgebyr for andre valutaer enn euroen.

Kommisjonens visepresident med ansvar for finansmarkedet, Valdis Dombrovskis, [omtalte høringen](#) på en FinTech-konferanse i Brussel: «The results of the consultation - once assessed - will provide valuable input to the Commission's Taskforce on Financial Technology, which is in charge of developing our approach on FinTech. We will have to answer many fundamental questions first. For instance, shall we introduce new licensing categories for Fintech activities and support pass-porting of these activities across borders?». En EU-lisens skal gjøre det mulig for teknologiselskaper innen finanssektoren å operere i hele Europa, bedre mulighetene for nyetableringer, og øke konkurranseevnen til europeiske selskaper på verdensmarkedet.

Som en del av planen for å utvikle FinTech-sektoren, vurderer Kommisjonen å utvikle en [felleseuropeisk «regulatorisk sandkasse»](#), skriver Euractiv. Flere land bruker allerede «regulatoriske sandkasser» som et verktøy for å støtte nyetablerte FinTech-selskaper uten å drukne dem i reguleringer og papirarbeid, slik at selskaper får testet ut om nye produkter og tjenester er i samsvar med nasjonale lover. Myndighetene får til gjengjeld førstehåndskjennskap til risiko og utfordringer knyttet til den nye sektoren.

Forsøk med «regulatoriske sandkasser» har blant annet vært prøvd ut i Storbritannia, under oppsyn av det nasjonale finanstilsynet. Stortinget [behandlet i november](#) stortingsmeldingen Digital Agenda, og i den vedtatte innstillingen står det at et flertall «mener erfaringene fra England bør vurderes med tanke på lignende forsøk i Norge». I [svar på skriftlig spørsmål 16](#).

[januar](#), skriver kommunal- og moderniseringsminister Jan Tore Sanner at han vil «ta initiativ til at spørsmålet om regulatoriske sandkasser blir fremlagt for aktuelle departementer for en nærmere vurdering og eventuell oppfølging».

Flere nyetablerte bedrifter innen finanssektoren baserer sin forretningsmodell på å bruke kunstig intelligens på store datamengder (Big Data). Kommisjonens høring tar opp personvernutfordringer knyttet til selvlærende maskiner og algoritmer som samler finansielle data og deretter bearbeider denne informasjonen. Kommisjonen vil også se på bruken av dataanalyser og sensorer i forsikringsbransjen, for å vurdere om det forekommer diskriminering og personvernutfordringer knyttet til skreddersydde priser på forsikringsprodukter, basert på kjønn, alder, og sosial og kulturell bakgrunn.

En del av Kommisjonens høring er viet blockchain-teknologi (Distributed Ledger Technology, DLT) som kan ha en stor innvirkning på finansnæringen. Kommisjonen anslår at teknologien har et potensiale, men at mer testing gjenstår, og nevner utfordringer knyttet til interoperabilitet, standarder, personvern og digital identitetshåndtering. Høringen avsluttes 15. juni.

## Estlands formannskap i EU

Estland tar over formannskapet i EUs Råd 1. juli og la alt i januar fram sine [prioriteringar](#). Det er første gong landet har formannskapet. I sitt formannskapsprogram legg landet vekt på å sikre samhold og handlekraft i EU og har fire hovudprioriteringar:

1. *Ein open og innovativ europeisk økonomi:* Sikre dei fire fridomane i den indre marknaden, gjere det lettare å levere tenester, starte verksemder og handelsforhandlingar, sikre kapitaltilgang, ein effektiv elektrisitetsmarknad og gode forbrukarrettar og sikre rettferdig konkurranse gjennom å arbeid mot skattesvindel.
2. *Eit trygt og sikkert Europa gjennom felles innsats:* Kjempe mot terrorisme og organisert kriminalitet, sikre EUs yttergrenser, takle migrasjonskrisa og reformere det felles asylsystemet, styrke samarbeidet med landa i det austlege partnerskapet, auke forsvarsbudsjetta, utvikle europeisk forsvarssamarbeid og samarbeidet mellom EU og NATO.
3. *Eit digitalt Europa og frie flyt av data:* Utvikle grensekryssande e-handel og e-tenester, sikre tilgang til moderne og sikker elektronisk kommunikasjon og gode vilkår for å utvikle nye innovative løysingar og fremje grensekryssande digitale offentlege tenester som kan forenkle dagleglivet.
4. *Eit inkluderande og berekraftig Europa:* Modernisere reglane for arbeidskraftmobilitet og frie personrørsler, sikre like moglegheiter i arbeidsmarknaden og sosial inkludering og sikre eit meir berekraftig miljø.

Estland vil legge vekt på å lytte til synspunkta til alle relevante interesse grupper og at alle initiativ bør bidra til å gjere livet betre for verksemder og borgarar og til redusert byråkrati. Landet lev opp til sitt omdømme om å vere leiande på det digitale området ved å framheve at elektroniske løysingar bør brukast der det er mogleg.

Det estiske parlamentet vil vere vertskap for fleire parlamentariske konferansar. Dette inkluderer dei faste konferansane for leiarar og medlemmar av nasjonale europakomitear (COSAC), den felles utanriks- og sikkerheitspolitikken og den felles sikkerheits- og forsvarspolitikken og konferansen for stabilitet, økonomisk koordinering og styring av EU. I tillegg vil det estiske parlamentet ha ein konferanse om transportsamband. Stortinget er invitert til å delta på desse møta.